

stevns kommune

Arkitekturpolitik

Arkitektur og bykvalitet i Stevns Kommune

September 2012

Indhold

Arkitekturpolitisk vision og mål	3
Indledning	4
Kort om Stevns	6
Særlige træk i byerne	8
Købstaden Store Heddinge	10
Købstadens huse	14
Stationsbyen Hårlev	16
Stationsbyens huse	18
Havnebyen Rødvig	20
Havnebyens huse	22
Kystbyen Strøby Egede	24
Kystbyens huse	26
Landsbyen Holtug	28
Landsbyen Tommestrup	30
Landsbyens huse	32
Stilarter på Stevns	34
Særlige udfordringer	44
Her kan du læse mere	56

Arkitekturpolitisk vision og mål

Kommunalbestyrelsen i Stevns Kommune har valgt at sætte fokus på kommunens arkitektoniske værdier og særkender. Det har vi gjort fordi et godt kendskab og en øget bevidsthed om værdierne gør det nemmere for os at sikre dem til glæde for nuværende og kommende borgere samt for besøgende turister.

Det solide kendskab til Stevns særlige værdier er grundlaget for, at vi i tide kan iværksætte initiativer, som styrker Stevns kvaliteter som et smukkere sted at bo og besøge. Derfor indeholder hæftet udover en beskrivelse af disse, eksisterende værdier også anbefalinger til, hvordan de vil kunne fastholdes og styrkes.

Stevns Kommunes kulturhistorie og arkitektoniske værdier er fælles arvegods, og det er kommunalbestyrelsens holdning, at vi skal passe på disse værdier, som trækker tråde langt tilbage i tiden og er med til at tegne vores identitet.

Det gør vi ved:

- At planlægning og byggesagsbehandling i eksisterende byer og byrum sker med afsæt i arkitekturpolitikens registrering og beskrivelse af byernes eksisterende og overordnede værdier, så disse inddrages og styrkes.
- At nye større udstykninger planlægges så de rummer en egen identitet så de indgår i den eksisterende by som et værdifuldt supplement til det samlede bymiljø.
- At udbrede det generelle kendskab til Stevns arkitektoniske værdier - eksempelvis gennem bygningspræmieringer, byvandring på arkitekturens dag, håndværkermøder, skolemateriale mv. samt generel information og vejledning i forbindelse med planlægning og byggesagsbehandling.

På kommunalbestyrelsens vegne

Poul Arne Nielsen
Borgmester.

Indledning

Baggrund

For at styrke den kommunale forvaltnings arbejde med at bevare og styrke kommunens arkitektoniske og kulturhistoriske værdier har Kommunalbestyrelsen valgt at udarbejde en arkitekturpolitik. Arkitekturpolitikken handler ikke om at beskrive hvad der er smukt eller grimt, men om at sætte fokus på de særlige kulturhistoriske værdier og bygningsmæssige kvaliteter, som Stevns er rig på. Hermed kan arkitekturpolitikken være med til at styrke, dels den generelle planlægning i byerne og dels den konkrete sagsbehandling.

Samtidig ønsker Kommunalbestyrelsen, at arkitekturpolitikken kan hjælpe med at synliggøre og fortælle om Stevns særlige by- og bygningsmæssige kvaliteter og historie, til inspiration for kommunens borgere og håndværkere, som står over for at skulle bygge, istandsætte eller renovere vores bygningsarv, og til dem, der overvejer at slå sig ned som nye borgere i kommunen.

Arkitekturen og kulturarven skaber værdi

Stevns Kommune er rig på kulturhistoriske kvaliteter, som både består af bevaringsværdige bygninger og bymiljøer, og af en række bygninger i forskellige arkitektoniske stilarter. Helt særligt er de mange bygninger, som er opført med kridtsten. Disse bygninger vidner om en helt unik lokal byggeskik, som ikke ses andre steder i landet.

Arkitektonisk kvalitet og kulturhistoriske værdier er ikke kun til glæde for den enkelte husejer. Velbevarede og smukke bymiljøer har også betydning for evnen til og muligheden for at tiltrække turister og at øge en lokal udvikling.

I 2005 udarbejdede Kulturarvsstyrelsen og Realdania en analyse om kulturarven som en værdifuld ressource for kommunernes udvikling. Af undersøgelsen fremgår det med stor tydelighed, at kulturarven og bevaring af de kulturhistoriske kvaliteter har stor betydning for borgerne. Blandt andet mener over 90 % af de adspurgte, at kulturarven har stor betydning for lokalområdets identitet.

Undersøgelsen viser også, at kulturarven er en væsentlig faktor for, hvor danskere bosætter sig. Over 60 % af de adspurgte borgere og 55 % af virksomhederne mener, at kulturarven er med til at tiltrække og fastholde borgere.

I undersøgelsen konkluderes også, at danskerne foretrækker boliger med arkitektoniske og kulturhistoriske kvaliteter. 85 % vil foretrække en bolig i en bygning med kulturarvsværdi eller i et kvarter, hvor man møder kulturhistoriske eller arkitektoniske kvaliteter i hverdagen - også selv om boligen ville være 500 kr. dyrere om måneden. I forhold til turisme viser undersøgelsen, at 83 % af danskerne mener, at kulturarven har stor betydning for mål for ture, ferier og udflugter.

Kilde: Kulturarv en værdifuld ressource for kommunernes udvikling, Kulturarvsstyrelsen og Realdania, 2005.

Læsevejledning

Hæftet er bygget op af følgende dele:

Kort om Stevns

En generel beskrivelse af Stevns Kommune, herunder væsentlige kulturhistoriske træk og landskab.

Byerne på Stevns

En beskrivelse af fem bytyper, som er karakteristiske for Stevns Kommune: købstaden, stationsbyen, havnebyen, kystbyen og landsbyen. De fem bytyper er repræsenteret ved Store Heddinge, Hårlev, Rødvig, Strøby Egede og landsbyerne Holtug og Tommestrup.

Eksempler på købstaden, stationsbyen, havnebyen, kystbyen og landsbyen

Med baggrund i disse eksempelbyer beskrives de værdier, som også er at finde i tilsvarende bymiljøer i kommunen. Her findes anbefalinger til den fremtidige planlægning, anbefalinger som dels kan bruges i den fremtidige planlægning af de konkrete områder og dels tjene som inspiration til planlægning af tilsvarende områder.

Stilarter på Stevns

En beskrivelse af de mest karakteristiske bygninger og stilarter i Stevns Kommune samt anbefalinger til, hvad der skal til for at passe på dem.

Særlige temaer

En beskrivelse af særlige temaer, som f.eks. hegning, som har indflydelse på både bebyggelsen og bymiljøerne. I dette afsnit findes også anbefalinger til, hvad man skal være særlig opmærksom på.

Mere information

Til sidst indeholder hæftet anvisninger til, hvor man kan finde mere information, hvis man skal bygge om eller til.

Kort om Stevns

Kort om Stevns Kommune

Stevns Kommune blev ved den seneste kommunesammenlægning dannet af Vallø Kommune og den gamle Stevns Kommune, som stort set var identisk med det geografiske område, halvøen Stevns.

Der er mange landsbyer i Stevns Kommune, hvilket afspejler områdets historie som landbrugsområde. De egentlige bydannelse er nyere og knytter sig især til en udvikling, som baserede sig på jernbanens etablering.

Væsentlige kulturhistoriske træk

Stevns beliggenhed ved kysten, de rige forekomster af flint og kridt og de gode landbrugsjorde har gennem tiderne spillet en stor rolle for Stevns. Bl.a. eksporterede Stevns allerede i jernalderen flint til store dele af Nordeuropa. Det var også i denne periode, at de ældste af de landsbyer, som stadig findes på Stevns, blev grundlagt. Landsbyerne på Stevns var store. Ved udgangen af middelalderen var der på Stevns 25 landsbyer, som lå stort set som de ligger i dag. Næsten hele befolkningen boede i landsbyerne, som ofte var omgivet af overdrev og skove. Med tiden kom jernbanen til, og der opstod egentlige bydannelse, især omkring stationsbyerne. Stevns særlige beliggenhed i forhold til Østersøen har endvidere betydet, at Stevns har haft en vigtig betydning i forhold til Danmarks militærhistorie. Her udgør Stevnsfortet en helt særlig fortælling om Danmarks forsvarsanlæg og koldkrigshistorie.

Stevns Kommune er også i dag et generelt udpræget landbrugsområde. Landskabet er markant og opdelt af Tryggevælde Ådal i en nordvestlig og en sydøstlig del. De to områder har en forskellig geologisk forhistorie. Den sydøstlige del er overvejende fladt med en undergrund af skrivekridt nederst og bryozokalk, 'kridtsten', øverst. Forekomsten og brydningen af kridtsten har i den sydøstlige del af kommunen – svarende til halvøen Stevns - historisk været en vigtig beskæftigelse og økonomisk ressource ved siden af landbruget, især for godsejerne. Kridtsten som byggemateriale kendes fra de store kirkebyggerier i 1100-1200-tallet, og sidenhen også i verdslige byggerier (Gjorslev Slot fx). Den mere almene anvendelse hos landbefolkningen kom først for alvor i gang i anden halvdel af 1800-tallet, for efterhånden at blive fortrængt af mursten, og endelig i 1900-tallets begyndelse helt at blive udfaset som byggemateriale og kun blive brugt i landbrugets sekundære bygninger som stalde og udhuse.

Ifølge Stevns Kommuneatlas, som registrerer bevaringsværdige byggerier i den gamle Stevns Kommune, er der registreret knap 1300 kridtstensbygninger, svarende til omkring en fjerdedel af samtlige registrerede bygninger. Da kridtstensbygninger er et klart særkende for Stevns-området, kalder netop disse bygninger på en generel opmærksomhed som tema i en indsats for at bevare bebyggelse, der er med til at fortælle klintens og klintområdets historie. Kulturarv er ikke et for stort ord at anvende om disse bygninger.

Landskabet

Landskabet på Stevns består i hovedtræk af en flad til let bølget moræneflade. Mod øst brydes fladen i den høje og særprægede Stevns Klint, som danner kysten. Stevns-halvøen afskæres af en ådal, hvori Tryggevælde og Stevns åer løber. Vest for åda-

len varierer landskabet fra det helt flade i syd til det bakkede dødislandskab mod nord. Store, gamle skove og landbrugsjord dominerer landskabet, som er relativt tæt bebygget med gårde og husmandssteder, der dels samles i de mange landsbyer og dels ligger spredt langs veje og på marker.

Kystlandet

Kystklinten mod øst afløses i nord og syd af moræneklinter. Langs klinterne er stranden smal og oftest stenet. Der er store kystskove både nord og syd for Stevns Klint, men ellers strækker de dyrkede marker sig helt ud til klintekanterne. Den nordlige kyst, som vender ud til Køge Bugt, præges af et relativt smalt sommerhusområde. Kun få steder langs kysten findes der sandstrande.

Herregårdslandet

Jorden på Stevns er meget dyrkningseget og består af moræneler. Det har betydet, at flere herregårde er lokaliseret her. Herregårdslandskaberne er enkle med store markflader, klippede levende hegn og få, men markante bygninger. Alléen er et karakteristisk element i herregårdslandskabet, men findes ikke i alle herregårdslandskaber på Stevns. Til herregårdslandskabet hører også store skove, hvilket også gør sig gældende på Stevns.

Landbrug og natur

Den gode dyrkningsjord betyder, at den største del af Stevns Kommunes arealer dyrkes med intensivt landbrug. Kun få steder er ekstensivt dyrkede og dermed mere naturprægede. Det drejer sig primært om Tryggevælde Ådal og Stevns Ådal, hvor de vandlidende jorder afgræsses eller slås, samt skovene. Derudover findes små områder med kalkoverdrev og strandenge langs kysten.

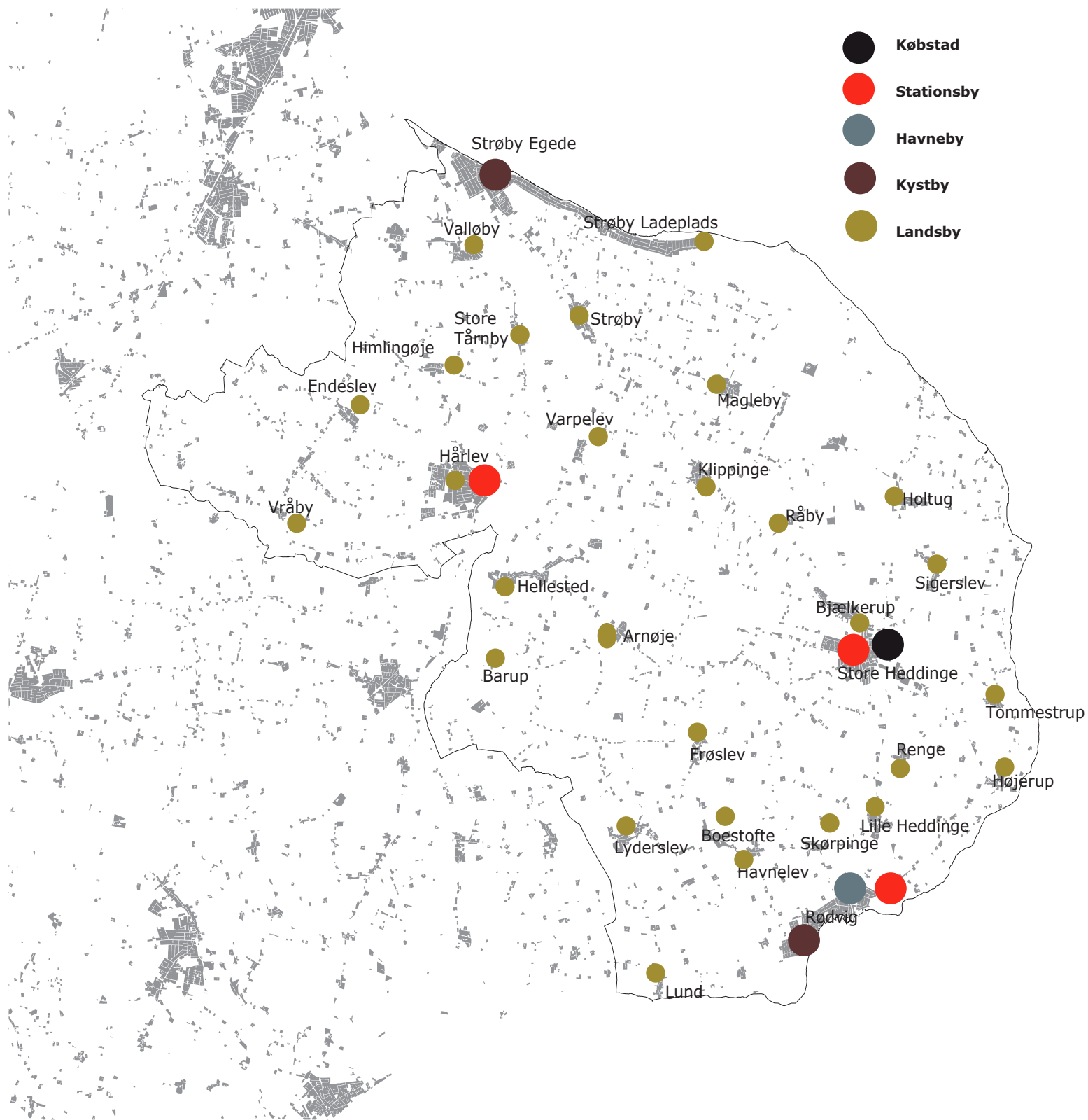
Byerne på Stevns

Kommunens bysamfund er her i hæftet delt op i fem kategorier – købstaden, stationsbyen, havnebyen, kystbyen og landsby. Disse bytyper er karakteristiske for Stevns Kommune. I hæftet er de fem kategorier beskrevet gennem konkrete eksempler, Store Heddinge repræsenterer købstaden, Hårlev repræsenterer stationsbyen, Rødvig repræsenterer havnebyen, Strøby Egede repræsenterer kystbyen og endelig repræsenterer Holtug og Tommestrup landsbyen.

Fælles for disse byer er, at deres identitet og selvforståelse er bundet op på den kulturhistoriske fortælling om byens rolle som købstad, stationsby, havneby, kystby og landsby. Denne selvforståelse eller sjæl er værd at bevare, så den ikke går tabt, når der efterhånden bygges til og bygges om. Det betyder ikke, at der ikke kan bygges nyt eller skabes nye spændende bebyggelse, når blot det gøres bevidst og med respekt for de eksisterende værdier.

Bevaringsværdige bygninger

I Stevns Kommuneatlas fra 2002 er alt bevaringsværdigt byggeri fra før 1940 registreret. Atlasset omfatter dog kun den del af kommunen, som før hørte til den gamle Stevns Kommune. De bevaringsværdige bygninger kan også findes på Kulturarvsstyrelsens hjemmeside, og de er optaget i Stevns Kommuneplan. Herudover er der registreret bevaringsværdige bygninger og bymiljøer i en række lokalplaner. I dette hæfte nævnes nogle af Stevns bevaringsværdige bygninger og bymiljøer, men langt fra alle.

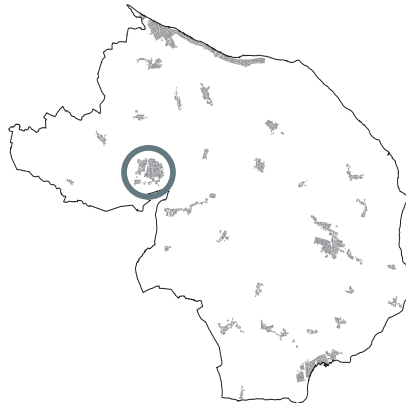
Kortet viser Stevns Kommunes mange byer. De farvede prikker angiver byernes primære identitet, f.eks. landsby. Nogle byer kan beskrives med flere identiteter, f.eks. er Hårlev både en stationsby og landsby.

Særlige træk i byerne

St. Heddinge

Hårlev

Rødvig

Store Heddinge

Hårlev

Rødvig

Købstaten

Stevns Kommune har et meget fint og velbevaret købstadsmiljø repræsenteret ved Store Heddinge. Byen er en af Danmarks ældste købstæder (rettighederne er fra 1441) og rummer både kirke, købmandsgårde og station. Den er karakteriseret ved den markante bygade og de fine eksempler på købstadshuse med butikker i stueetagerne, der ligger som en tæt randbebyggelse i flere etager langs gaden. Særligt for købstadsmiljøet er også byens mange velbevarede baggårde og købmandsgårde, som med sine små porte og smøger giver helt unikke rumforløb bag selve hovedgaden.

Se beskrivelsen af Store Heddinge på side 10.

Stationsbyen

Jernbanen har haft stor betydning for Stevns udvikling. Denne udvikling ses bl.a. i stationsbyernes struktur og bebyggelse. Der findes fine eksempler på karakteristiske stationsbymiljøer i både Store Heddinge, Rødvig og Hårlev. Karakteristisk for stationsbymiljøerne er de meget homogene bebyggelser som knytter sig til stationen, og som oftest er opført langs samme vejstrækning inden for en samlet periode. I Stevns er der fine eksempler på stationsbyggeri og stationsbyhuse som er opført i kridtsten.

Se beskrivelsen af Hårlev på side 16.

Havnebyen

Havnebyen i Stevns Kommune er Rødvig. Karakteristisk for havnebyen er naturligvis dens sammenhæng med kysten og havnen. Havnebyen orienterer sig i højere grad end andre byer mod kysten, og som noget særligt har havnebyen et særligt identitetsskabende miljø, der knytter sig til fiskerierhvervet. Turismen i form af sejlturisme sætter også sit præg på havnebyen. I havnebyen ses både gamle landarbejder- og fiskerhuse, men især huse fra omkring århundredeskiftet.

Se beskrivelsen af Rødvig på side 20.

Strøby Egede

Tommerup

Holtug

Kystbyen

Stevns har en lang og smuk kyststrækning, hvor især klintekysten er helt unik. Ved kysten ligger enkelte byer, som har deres helt særlige karakter i kraft af deres tætte beliggenhed ved vandet.

Rødvig og Strøby Egede er to af de mest karakteristiske kystbyer på Stevnens, men med hver deres identitet. Hvor Rødvigs primære identitet er knyttet til havnen, er Strøby Egede knyttet til de oprindelige og ombyggede sommerhuse og villaerne langs kysten. Et sydsjællandsk Strandvejsmiljø om man vil.

Karakteristisk for kystbyen er endvidere den direkte adgang til vandet og stranden, samt byens rolle som ferieby.

Se beskrivelsen af Strøby Egede på side 24.

Strøby Egede

Landsbyerne

Landsbyerne i Stevnens er enten fortebyer, vejbyer eller vejfortebyer. Fortebyerne er kendetegnet ved, at byens huse og gårde er bygget rundt omkring et centralt ubebygget areal, fortet. Fortet blev tidligere brugt til at samle kvæget om natten og udgjorde byens samlingssted.

Vejbyerne er kendetegnet ved, at gårdene og byens huse ligger langs med en vej, somme tider så tæt, at der dannes en lang smal plads. Sidstnævnte har derfor betegnelsen vejfortebyer. De to eksempler på landsbyer, Holtug og Tommestrup, er begge vejfortebyer.

Karakteristisk for landsbyerne på Stevnens er, at de rummer mange fine landsbymiljøer, præget af tætliggende små landhuse og enkelte større gårdanlæg. I landsbyerne findes fine eksempler på både bindingsværkshuse og grundmurede huse opført i kridtsten. Mange landsbyer rummer ud over de traditionelle landsbyhuse eksempler på nyere boligbyggeri i forskellige arkitektoniske stilarter.

I flere af landsbyerne findes markante store træer og grønne hegn, som er med til at give landsbyerne en grøn identitet.

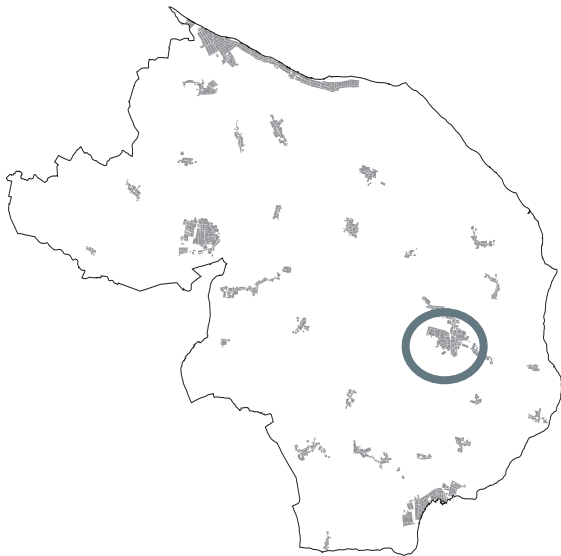
Se beskrivelsen af Holtug og Tommestrup på siderne 28 og 30.

Tommestrup

Holtug

Købstaden

Store Heddinge

Store Heddinge er Stevnshalvøens "hovedstad" og er en af Danmarks mindste købstæder. Lige siden 1441 har Store Heddinge haft købstadsrettigheder og været en vigtig handelsby for hele Stevns.

Husrække i Nørregade

Algade med butikker og byliv

En af Store Heddinges fine baggårde

Byens særkende

Store Heddinges rolle som købstad og hovedby på Stevns viser sig både i byens skala, struktur og arkitektur. Selv om man stadig finder spor af byens gamle landsbybebyggelse og gårde, er byen først og fremmest karakteriseret ved de markante købstadshuse i flere etager, de gamle erhvervsejendomme og købmandsgårde, byens smalle og tæt bebyggede hovedgade samt byens torve og pladser. I Store Heddinge findes flere markante bygninger, som i deres arkitektur og funktion hører købstaden til. Det gamle fredede tinghus på Algade, den særprægede eller enestående ottekantede middelalderkirke ved Kirketorvet og den gamle sparekasse er nogle af de bygninger, som træder særligt frem i bybilledet.

Beliggenhed

Store Heddinge ligger i et let kurvet landskab, en smule øst for Stevnshalvøens midte. Det let kurvede landskab tegner sig også i byens rum, bl.a. på Kirketorvet, hvor terrænet stiger svagt op mod kirken. Mod nord danner haveforeningen Præstevænget, kirkegården og arealerne omkring Skt. Katharina Kirke en smuk overgang fra land til by, mens Bækken danner et fint svunget forløb som afgrænsning af Bjælkerup.

Struktur og sammenhænge

Store Heddinge er vokset fra landsby til købstad. I perioden omkring sidste århundredeskifte blev mange af de daværende lave bindingsværkshuse og gårde erstattet med det nuværende byggeri, som ligger mere eller mindre sammenbygget langs hovedgaden. Heriblandt en række store købmandsgårde, hvoraf flere findes endnu.

Jernbanen og hovedgaden Algade danner to markante spor gennem Store Heddinge. Det er da også omkring Algade og stationen, den ældste og tætteste del af Store Heddinge findes. Algade tegner i særlig grad Store Heddinges rygrad. Det er her byen er tættest og højest, og her handelen foregår. Byens torve, Nytorv og Kirketorvet, knytter an til Algade og danner to vigtige pladser og orienteringspunkter i byen. Bag Algades facader ligger en række meget veldefinerede og sammenhængende gårdrum og smøger. Disse baggårde som tidligere har indeholdt købmandshandel, erhverv og boliger danner et helt net af sammenhængede rumforløb, som er med til at gøre Store Heddinge til en helt særlig by.

Mod nord er Store Heddinge vokset sammen med den tidligere landsby Bjælkerup. Mod syd ligger avlsgården Louisenborg, der på værdig vis markerer byens indgang fra syd.

Øst og syd for bymidten omkring Nytorv er byen udbygget med villakvarterer, hvor især områderne omkring Østergade og Ved Munkevænget og omkring Chr. Richtersgade, Elisabethsvej og Sønder Allé repræsenterer fine villabebyggelser fra en periode fra midten af 1800-tallet til 1960-erne.

I byens udkant, særligt vest for banen, er byen udbygget med nyere parcelhusområder, hvor især Bovangens parcelhusområde fra 1980-erne adskiller sig med sin kringlede og grønne vejstruktur.

Grønne træk

Den grønne landbrugsflade, som kiler sig ind mod Store Heddinge Station, syd for den tidligere Bjælkerup landsby, danner et markant grønt træk som opleves særlig stærkt vest for Algade. Kridthuset, et ældre erhvervsbyggeri, der er ombygget til boliger, og som ligger i bunden af denne grønne kile, er på flotteste vis med til at markere kilens afslutning. Omvendt er den åbne grønne flade med til at præsentere Kridthuset på fornemste vis. De åbne græsarealer og den markante beplantning langs Kronhøjvej er med til at understrege både kilen og overgangen mellem det åbne land og byen, og er et meget fint træk i byen.

I byens østlige udkant ligger der et meget flot bånd af forskellige grønne rum, med hver deres identitet. Båndet starter mod nord, hvor Kappelkær er første led. Herfra fortsætter det med kolonihaveområdet, Assistenskirkegården, Præstegårdshaven, Skt. Katharina kirke, idrætsanlægget og vandrerhjemmet for til sidst at ende i parken for enden af Munkegade, hvor vandtårnet står som et vigtigt fixpunkt set fra Algade.

De fleste af villaområderne har hække og buske som afgrænsning mod vejen. Dette giver vejen et grønt og landskabeligt udtryk, hvilket er af stor betydning for villaområdets identitet. Østergade har en helt særlig grøn profil, takket være en række, store, solitære træer, som står helt ud til vejen. Det samme gælder Erikstrupvej, som med kirkegårdens mur og stramme allebeplantning på den ene side, og de åbne græsmarker mod den anden rummer helt unikke landskabelige kvaliteter.

Husrække i Østergade

Landskabet møder byen

Østergades træer og hække danner et grønt vejbillede

Kirketorvet og bebyggelsen omkring danner et smukt byrum

Byrum og særlige kvarterer

De mest fremtrædende byrum i Store Heddinge er Nytorv og Kirketorvet. Begge byrum er klart definerede af omkransende bebyggelse, og begge har en markant bygning som pladsen spiller op til.

Nytorv

Nytorv spidser lidt til i den ene ende, og det giver pladsen et såkaldt 'falsk perspektiv', som sætter Tinghuset i fokus som Nytorvs vigtige bygning. Aksen til stationen er i det hele taget væsentlig for oplevelsen af Nytorv som byens samlingspunkt. Det er vigtigt at fastholde Nytorvs rolle som byens torv, og hermed også butikkerne langs pladsen. Særlig vigtigt er det at fastholde de levende butiksfacader og sikre, at der er åbne transparente vinduesfacader ud mod torvet.

Kirketorvet

Kirketorvet spiller en anden rolle i byen. Det er den stille plads, hvis formål bl.a. er at præsentere kirken. Det svagt stigende terræn er med til at understrege kirkens dominans, og også her er pladsens 'falske perspektiv' anvendt som virkemiddel. Stort set alle bygningerne omkring kirken er af meget høj arkitektonisk kvalitet, og sammen med den fine belægning udgør Kirketorvet et smukt og helstøbt byrum.

Trianglen

Trianglen danner en slags overgang mellem Algade og Rengegade. I dag er det primært den rumlige oplevelse der tegner Trianglen. Med en yderligere bearbejdning kunne Trianglen blive et mere attraktivt byrum til ophold.

Nytorv med Tinghuset

Trianglen

Stationsområdet

Stationsområdet omfatter området mellem Jernbanegade og Vestergade - på begge sider af jernbanen. Området er sammensat, både hvad angår skala og arkitektoniske stilarter. Jernbanegade spiller en meget vigtig rolle i byen som en direkte akse fra stationen til Nytorv, og den kan med fordel styrkes og forskønnes. Det samme gælder arealerne omkring selve Stationsforpladsen, som jo er det første sted tilrejsende møder Store Heddinge. Karakteristisk for stationsområdet er også de mange labyrintiske gårde, som ligger bag Vestergade. Disse gårde giver et særligt bymiljø med små kringlede rum og kig gennem porte og smøger. Her ligger også det gamle bryggeri, som tidligere har haft stor betydning for byen. Langs Vestergade ligger en række små byhuse i én etage på smalle dybe grunde. Disse huse udgør sammen med den øvrige bebyggelse langs Vestergade et meget stramt og harmonisk gadeforløb, også selv om husene er forskellige i farver og materialer.

Algade og Nørregade

Algade er Store Heddinges hovedstrøg. Gadeforløbet giver med sit svagt buede forløb og det fine knæk mod Nørregade et flot rumligt forløb. Bebyggelsen langs Algade danner en sammenhængende og helstøbt afgrænsning af Algades forløb. Dette brydes dog markant og ikke særlig heldigt ved den helt åbne parkeringsplads foran Rådhuset og SuperBrugsen. Bag Algades facader ligger en række købmandsgårde. Særlig øst for Algade er der et fint samspil mellem de gamle købmandsgårdes længer, smøger og porte.

Villaområderne Østergade og Ved Munkevænget

Bebyggelserne langs Østergade og Ved Munkevænget er eksempler på meget velbevarede og harmoniske villabebyggelser opført fra midten af 1800-tallet til 1960-erne. Bebyggelserne ligger i en næsten lige byggelinje ud mod vejene, med grønne hække og store træer, hvilket giver en særlig bymæssig og samtidig haveagtig stemning.

Villaområderne ved Chr. Richtersgade, Elisabethsvej og Sønder Allé

Disse villaveje rummer på samme måde som Østergade og Ved Munkevænget fine eksempler på både klassicistiske og bedre byggeskik-villaer. I disse områder er der dog sket en større om- og tilbygning af bebyggelserne.

Belægninger og byudstyr

Både Kirketorget og Nytorv har en belægning, som er særligt designet til stedet. Belægningen på Algade er på den samlede strækning meget sammensat og dermed mindre tilpasset gaderummets karakter. Den varierende belægning og forskellige byudstyr mangler indbyrdes sammenhæng. Der er hævede brostensbelagte flader ved sidegaderne.

På byens øvrige pladser, for eksempel Trianglen og Stationsforpladsen er der ingen særlig bearbejdning af belægningen. På Nytorv er der bænke, opholdssteder og en grill-bar. Det er vigtigt, at byudstyret både her og på Kirketorget har en diskret udformning og ikke virker dominerende på f.eks. udsigten til Tinghuset. Det kan overvejes om der skal skabes mulighed for ophold andre steder i byen.

Stationen set fra Nytorv

Portmotiv mod Algade fra en af de mange fine købmandsgårde

Villaerne på Østergade danner en klar linje mod vejen

Nytorvs belægning

Købstadens huse

Store Heddinge er rig på arkitektoniske perler og bevaringsværdige bebyggelser. Det gælder både enkeltbygninger som f.eks. Skt. Katharina Kirke, Vandtårnet, den tidligere Sparekasse og Tinghuset, som træder markant frem i bybilledet. Men også de mere ydmyge bebyggelser, villaerne og især de karakteristiske baggårdsbebyggelser er helt unikke og afgørende for Store Heddinges identitet.

Et særligt kendetegn er byens mange huse opført i kridtsten. Håndværkerforeningens Alderdomsboliger på Nørregade, magasinbygningerne i Algade og det tidligere industrianlæg Kridtthuset spiller en vigtig rolle i byen og er flotte eksempler på, hvordan kridtsten har spillet en afgørende rolle for bygningsarven på Stevns.

Bymidten, herunder Nørregade, Algade og Rengegades bebyggelse består af 1 til 3 etagers bebyggelse. Størstedelen er opført som grundmurede huse med saddeltage, hvor de røde eller sorte tegltage og tage beklædt med skifer er dominerende. Facaderne i bymidten bærer præg af skiftende tiders facadeudformninger og er meget forskellige i udtryk og stil. Her er eksempler på mange arkitektoniske stilarter, lige fra klassicistiske byhuse med søjler og flotte bygningsdetaljer til funktisinspirerede bygninger med enkle, udekorerede facader.

Særligt for Algade er der mange butikker, som er væsentlige for byens liv. Desværre fremstår nogle af de bevaringsværdige bygninger meget uoriginale, idet de før vedtagelsen af Lokalplan 23, som bl.a. omhandler skiltning og facadeopbevaring er blevet ombygget med skæmmende baldakiner, facadebeklædninger og skilte.

Algades, Nørregades og Rengegades side- og baghuse består af en blanding af lave huse, høje magasinbygninger, værkstedsbygninger og porte. En del af bebyggelserne er bevaringsværdige og meget smukke i sig selv. Det gælder især de fine magasinbygninger i kridtsten mellem Østergade og Munkegade. Herudover er det det "skæve", sammensatte og labyrintiske miljø som bygningerne skaber, der gør området til noget særligt. Dette er fint udnyttet og styrket ved de nye boliger, som er indrettet i de gamle erhvervsbygninger i gårdene bag Rengegade.

De små byhuse langs Vestergade er i sig selv ikke noget særligt. Men som en sammenhængende bebyggelse udgør de en vigtig del af Store Heddinge. Husene er opført i én etage på smalle dybe grunde og er kendetegnet ved deres sammenbyggede facader. Alle har saddeltage i stort set samme hældning og kiphøjde. Kendetegnet er også deres enkle facadeudtryk og beliggenhed helt ud til gaden. Husene er med tiden istandsat med forskellige facadebeklædninger, hvor nogle er mindre originale og derved mindre klædelige end andre.

Modsat de lave huse ligger der en række fine købmansgårde og erhvervsbebyggelser, som danner en sammenhængende randbebyggelse i op til 2½ etage mod Vestergade. Her udgør det gamle bryggeri en af de fineste bygninger. Værdien af disse bebyggelser ligger særligt i deres klare afgrænsning mod Vestergade og de fine porte og spændingsfulde kig ind til de bagvedliggende gårdbebyggelser. Dette tætte, intime gårdmiljø er værd at styrke og bygge videre på.

I villaområderne findes smukke eksempler på bygninger, som spænder lige fra klassicistiske villaer til bedre byggeskik-villaer fra 1920-erne og muremestervillaer fra 1940-erne og 1950-erne. Kendetegnet for disse bebyggelser er den høje håndværksmæssige standard og de velbevarede bygninger. Størstedelen af husene er opført i røde tegl med røde tegltage. Herudover findes også en række huse med pudsede facader. Flere af husene er forsynet med smukke bygningsdetaljer.

Markante bebyggelser

Store Heddinge rummer et stort antal markante bygninger og bebyggelser. De fleste er beskrevet i afsnittene ovenfor. Herudover er udpeget en række bevaringsværdige bygninger som fremgår af Stevns Kommuneatlas fra 2002 og Lokalplan nr. 23.

Bygningsdetaljer

Store Heddinges bebyggelser vidner om byens rolle som hovedby. Her har været råd til at bygge både stort og med bygningsdetaljer, som hører en værdig købstad til. Her er gesimser i alle afskygninger, kvadre og facadedekorationer på både boligbebyggelser og erhvervsbygninger. Langs Algade findes de fineste håndværksmæssige detaljer, stik og ornamenteringer. Skulpturer og søjler er indarbejdet i bygningskroppene, og flere steder findes flotte fyldningsdøre og originale sprossede vinduer. I villaområderne er der på mange bygninger også kælet for bygningsdetaljerne med fine eksempler på dekorerede kviste og fine indfatninger af både vinduer og døre.

Anbefalinger til planlægningen:

Følgende anbefalinger er nyttige huskeregler for den videre planlægning og administration i området eller for de enkelte husejere eller håndværkere, der står for at skulle bygge til eller om:

- Ny bebyggelse og ombygninger bør tage afsæt i de omgivende bebyggelses skala, stilart og materialeholdning (se stilblade).
- I Store Heddinge er den sammensatte struktur og de labyrintiske gårde bag Algade, Nørregade og Rengegade et særkende som bør bevares og styrkes. Omdannelse af og ny bebyggelse i disse områder bør tage afsæt i de mange fine rum og forløb, og bygge videre på dette karakteristiske træk.
- Jernbanegade spiller - som en direkte akse fra stationen til Nytorv - en meget vigtig rolle i byen og kan med fordel styrkes og forskønnes.
- Trianglen kan styrkes og forskønnes som byrum til ophold.
- Både i Algade og på Nytorv er det vigtigt at fastholde de levende butiksfacader og sikre, at der er åbne transparente vinduesfacader ud mod gaden og torvet.
- Algade bør fastholdes og styrkes som byens handsgade. Placering af nye butikker kan med fordel ske i de tilstødende gårde, men bør ikke placeres uden for byen. Parkering bør tilpasses byens rum, ikke omvendt.
- Den stramme facaderække og de smalle huse i Vestergade bør fastholdes. Herunder husenes tagformer og oprindelige facadebeklædning.
- De grønne områder og de bevaringsværdige beplantninger i byen, herunder de store træer langs Østergade og Erikstrupvej bør sikres. Det samme gælder de grønne hække og forhaver i villaområderne.
- Bebyggelserne i villaområderne har store værdier som bør fastholdes ved om- og tilbygninger. Især i Østergade, hvor der er flere villaer som stadig fremstår originale og velbevarede.

Kridthuset er på fineste vis omdannet til boligbebyggelse

Et unikt stykke håndværk udført i kridtsten og tegl

Den tidligere Sparekasse er en arkitektonisk perle

Den tætte række af små byhuse i Vestergade

Stationsbyen Hårlev

Hårlev kan siges at have en dobbeltidentitet. Dels som oprindelig landsby med kirke og gadekær og dels som stationsby. Udviklingsmæssigt er det rollen som stationsby, der har givet byen dens størrelse. Hårlev er sammen med Store Heddinge udpeget som hovedby i kommuneplanen.

Hovedgaden med plads foran butikkerne

Stationen og stationsforpladsen

Et af de store træer langs Hovedgaden

Beliggenhed

Hårlev ligger i kommunens vestlige del, adskilt fra Stevns Klintområdet af Tryggevælde Ådal. Terrænet er stort set fladt eller kun svagt skrånende ned mod den vest-øst-gående grøft centralt i byområdet, som via landsbyens gadekær løber ud i Tryggevælde Å.

Byens struktur

Byens udviklingsmæssige og strukturerende tyngdepunkt er jernbanestationen med tilhørende værkstedsfunktioner. Med åbningen i 1879 af strækningerne Køge via Hårlev til Rødvig og Stubberup ved Faxe Ladeplads fik den oprindelige landsby tilført de nye tiders dynamik. Stationen blev imidlertid etableret godt en kilometer fra kirken, hvor Hårlev voksede med stationsområdet som vækstcenter.

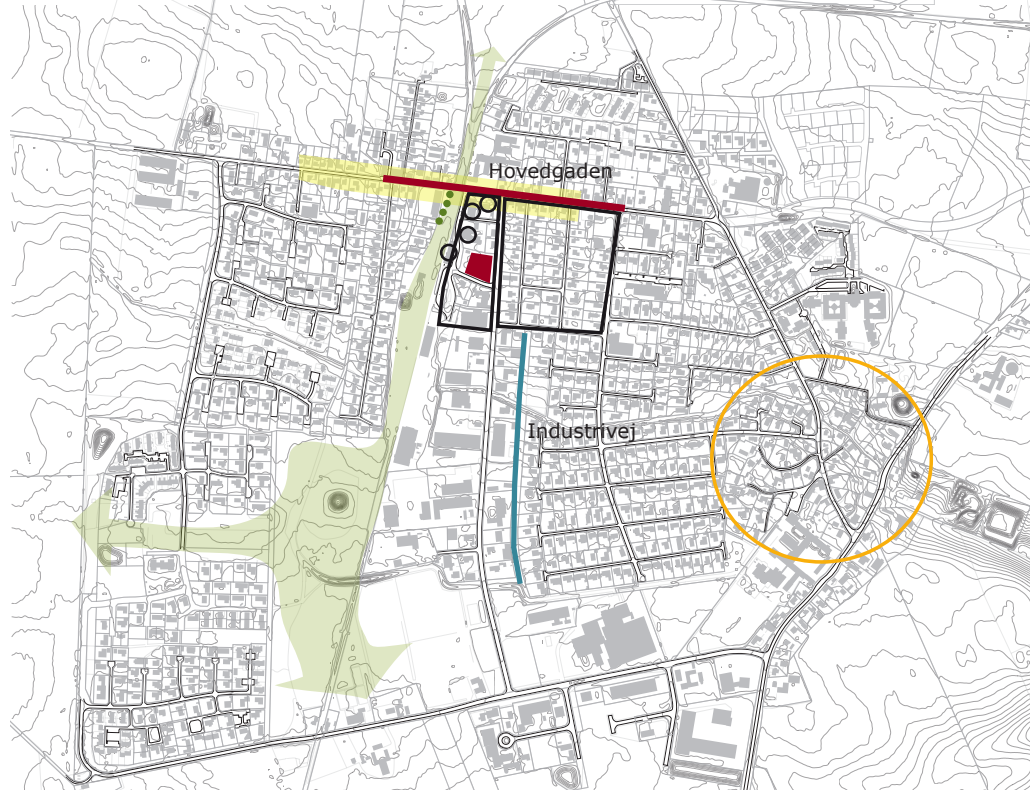
Bydannelsen er i første omgang sket langs Hovedgaden med en blanding af forretningsbebyggelse og boliger. Byudviklingen er efterfølgende typisk sket langs vejene vinkelret på Hovedgaden med de ældste huse tættest på Hovedgaden og de yngste fra 1950-1960 længst væk. I modsætning til stationsbybebyggelsen i Store Heddinge er bebyggelsen i Hårlev større, både hvad angår den enkelte matrikel og selve bebyggelsen.

Den nyere tids byudvikling fra omkring 1960 er sket i ryk og i større flader i forbindelse med det generelle byggeboom i form af typehuse og et enkelt boligforeningsbyggeri i form af tæt-lav bebyggelse.

Grønne træk

Alletræerne på Hårlev Stationsvej mellem stationsbygningen og Hovedgaden danner en markant og bevaringsværdig beplantning i området. Herudover er gadebilledet ikke præget af beplantning. I en række af haverne langs med og ud mod Hovedgaden står dog flere markante enkelttræer som med effekt er med til at opdele den lange, lige hovedgade i mindre delrum.

Byskoven omkring den fredede Baunehøj danner herudover en markant grøn kile langs med jernbanens sydlige strækning gennem byområdet. Tilsvarende er præstegårds- og kirkegårdsarealerne rigt forsynet med store træer, som sammen med kirkebygningen og Hothershøj danner en flot adgangsport til byen, når man kommer fra Køge i nord.

- Særlig rumdannende bebyggelse langs vej**
- Område med særlig identitet**
- Hovedstrøg**
- Byrum**
- Markant bygning**
- Grøn kile**
- Særlig beplantning, alléer og lign.**
- Vej**
- Oprindelig landsby**

Byens rum

Hårlev er en villaby med en vis spredning i byfunktionerne. Byens centrum kan dog afgrænses som det område, der omfatter stationen og den del af Hovedgaden, der rummer den kommunale administration og butiksområdet vest for baneoverskæringen. Men byens største butik ligger i Bredgade i et lidt nyere villakvarter og kirken i den anden ende af byen.

Byens mest markante byrum er Hovedgaden. Foran enkelte butikker er belægningen ført helt ind til facaden og danner en smule opholdsareal. Ellers er Hårlevs eneste egentlige centrale pladssdannelse stationens forplads, som er indrettet til en ekstenstivt udnyttet parkeringsplads og ikke til ophold.

Byens belægnings og udstyr

Asfalt er generelt den dominerende belægning suppleret med afløbsrender af brosten eller lave kantsten af beton, samt enkelte SF-sten-belagte parkeringspladser.

Belysningsarmaturerne varierer i de forskellige kvarterer. Hovedgaden har i nyere tid gennemgået en bearbejdning af belægningerne suppleret med udskiftning af lysarmaturer, som i stil og karakter varierer alt efter om strækningen er i butiksområdet eller på den øvrige del af Hovedgaden.

Vejene i de ældre villakvarterer fra perioden op til 1960-erne er generelt udlagt med smallere bredde end nutidens. Kørebanen er ligeledes udlagt i asfalt men ikke forsynet med gangbaner eller fortove. Det giver en hyggelig fornemmelse af at befinde sig i et boligområde, hvor gaden anvendes som et fællesrum for beboerne.

Langs Hovedgaden ligger også enkelte værksteder

Bebyggelsen danner en næsten lige linje mod vejen

Saddeltage uden udhæng ses flere steder i Hårlev

Stationsbyens huse

Hårlev kan karakteriseres som en villaby med reminiscenser fra den oprindelige landsbys gårdanlæg og landarbejderhuse over den oprindelige stationsbybebyggelse til de seneste omkring 50 års boligbebyggelser domineret af villaer, men med indslag af tæt-lave boligbebyggelser.

Hovedgaden og stationsområdet

Karakteren af Hovedgadens bebyggelse varierer afhængig af afstanden til jernbanestationen.

De ældste dele af Hovedgaden tættest på stationsområdet er en blanding af forretningsbebyggelse og villaer. Der er enkelte tilløb til købstadsbebyggelse, det vil sige med facader helt ud i skel mod Hovedgaden i området tættest på stationen. Det er blevet ved de enkeltstående eksempler, men nok til at strækningen udskiller sig fra Hovedgaden i øvrigt og at området adskiller sig fra Hårlevs generelle villabykarakter.

Stationsområdet indeholder tre vigtige bygninger, som tilsammen danner en institutionel helhed: kroen, mejeriet og stationen. Stationen er karakteristisk for sin alder og formål. En klassisk, symmetrisk rødstensbygning i to etager, som bortset fra taget fremstår nogelunde som da den blev opført. De to øvrige 'institutioner', mejeriet og kroen, er begge stærkt ombyggede og til dels med nye anvendelser, men de bidrager alene ved deres bygningsvolumener og deres placering i strukturen til den vigtige og bevaringsværdige del af Hårlevs historie.

Hovedgaden

Hovedgadens bebyggelse i øvrigt består af blandede stilarter spændende fra det enkle landhus over villaer i 'bedre-byggeskikstil' til villaer i klassisk, historicistisk stil. De ældste huse ligger typisk op til Hovedgaden uden at være facadehuse, men nok til at der skabes et visuelt, tæt gaderum i modsætning til de senere villabebyggelser, der i højere grad bruger solorientering som placeringsfaktor frem for vejen.

Enkelte bygninger er i to etager, men det mest udbredte er bebyggelse i 1½ etage og tage udført som sadeltage eller halvvalm. Facader er typisk murede i røde tegl eller pudsede, medens tagbeklædninger i de originale udgaver mest er tegl eller måske skifer. Mange huse har imidlertid fået tagformer og -beklædninger af nye og mindre originale materialer.

Bag Hovedgaden

Bebyggelserne på de ældste sideveje til Hovedgaden følger ofte tilsvarende placeringsmønstre: De ældste ligger typisk tæt på vejen med åbne, præsentable forhaver, medens de senere i stigende grad placerer sig mere privat og bruger solorienteringen som væsentlig placeringsfaktor.

Bebyggelserne i disse områder er domineret af 1½ etages bygninger i mursten eller pudsede facader. Også her ses, at mange bygninger ved ombygning har fået nye tagformer og -materialer. Flere af stationsbyhusene er præget af smukke murstensbånd i facader og gesimser i overgangen mellem tag og facade.

Anbefalinger til planlægningen:

Følgende anbefalinger er nyttige huskeregler for den videre planlægning og administration i området eller for de enkelte husejere eller håndværkere, der står for at skulle bygge til eller om:

- Ny bebyggelse og ombygninger bør tage afsæt i de omgivende bebyggelses skala, stilart og materialeholdning (se stilblade).
- Området omkring stationen rummer mulighed for at blive et mere attraktivt byrum og samlingssted i byen. Dette kan der med fordel arbejdes med i den videre planlægning.
- De store bygningsvolumener som ligger omkring stationen bør bevares. Disse bygningers højde og tæthed kan evt. inspirere til et mere tæt bymiljø omkring stationen.
- Det stramme forløb langs Hovedgaden er karakteristisk for byen og bør fastholdes.
- De markante træer i Hovedgaden bør sikres og evt. suppleres med nye træer.

Stationsbyhus i 1½ etage med røde tegl og fine dekorationer

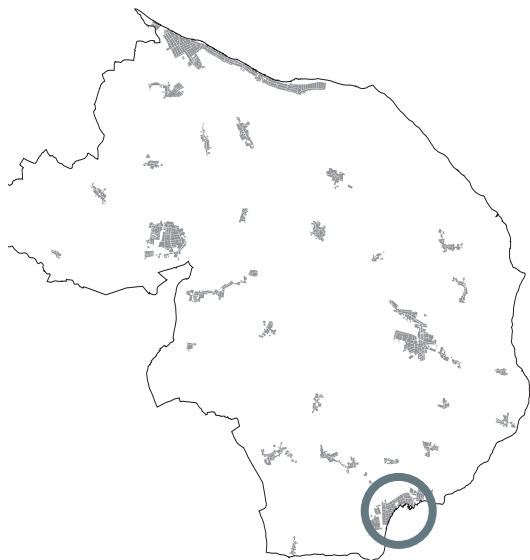

Også i stationsbyen er flere huse bygget i kridtsten

I området omkring Hovedgaden og stationen er der huse i op til 2½ etage

Havnebyen Rødvig

Den første skibsbro i Rødvig blev anlagt i 1843, og siden har Rødvigs identitet været knyttet til havnen, fiskeriet og udskibning af kridtsten. Havneanlægget er løbende udviklet, og med indvielsen af fiskerihavnen i 1943 blev Rødvig for alvor tillige en driftig fiskeriby - en rolle som fortsat er væsentlig for byens identitet. Med anlægget af jernbanen i 1879 fik Rødvig yderligere gode betingelser for at udvikle sig. Stationsbymiljøet udgør sammen med havnemiljøet Rødvigs særkende.

Rødvig Havn med byens huse let hævet over havneområdet

Hovedgaden med bebyggelsen liggende langs vejen

Villakvarteret øst for Rødvigvej med et let buet vejforløb

Beliggenhed

Rødvig ligger på Stevns sydkyst. Byens hovedgade ligger trukket tilbage, næsten parallelt med kysten. Fra hovedgaden skræner terrænet mod havnen, og ender i en markant skråning mellem by og havn. Højdeforskellen betyder, at byen ligger højt og flot tilbagetrukket fra kyst og havn, hvilket har stor betydning for oplevelsen af byens profil. Højdeforskellen opleves særlig markant fra Østersøvej, hvor man pludselig får en storslået udsigt over havet.

Byens struktur

Rødvig er vokset op omkring havnen, stationen og Rødvig Hovedgade. Den oprindelige motorfabrik i havnens bagland har også haft en markant betydning for byens udvikling. I dag er det let at genfinde den gamle struktur med Hovedgaden som byens rygrad og tidligere handelsgade.

Mellem Hovedgaden og havnen er byen gradvis blevet udbygget med veje vinkelret på hovedgaden. Senere er nye boligområder kommet til på den nordlige side af Hovedgaden. Byen er siden udvidet med et sommerhusområde omkring de gamle gårde langs Strandstræde vest for byen.

Øst for Rødvigvej ligger et meget attraktivt villakvarter langs et let buet vejforløb. I dette område kan udviklingen af forskellige tiders byggestile følges, idet området er udbygget med gradvis nyere huse i retningen væk fra kysten. Særligt for dette område er den meget fine villavej og bevaringsværdige huse i området tættest på kysten.

Grønne træk

Rødvig er præget af beliggenheden ved kysten. Særlig markant opleves kysten fra udsigtspunktet for enden af stationsområdet med kopien af den gamle flintovn som centralt placeret udflugtsmål.

Flere steder i byen er der stier mellem boligområderne og kysten. Rødvig opleves som en meget grøn by, idet stort set alle huse har have med grønne hække, åbne forhaven eller lave stakitter ud mod vejene.

I området omkring stationen danner et stort græsareal mellem stationen, kroen og hovedgaden en indre grønning. I kanten af grønningen står en række meget markante og rumskabende kastanjetræer. Mellem kroen og kysten ligger en offentlig park med

- Særlig rumdannende bebyggelse langs vej*
- Område med særlig identitet*
- Hovedstrøg*
- Byrum*
- Markant bygning*
- Grønt træk*
- Særlig beplantning, alléer og lign.*
- Særligt kig/udsigt*
- Særlig strækning*
- Vigtig forbindelse*

adgang til stranden. Parken danner sammen med parkarealet og parkeringsarealet nord for kroen et sammenhængende grønt træk i byen.
Østersøvej er kantet af en træerække, som har stor betydning for oplevelsen og iscenesættelsen af kigget ud over havet.

Byrum og særlige kvarterer

Området omkring havnen opleves med sit autentiske fiske- og havnemiljø som et helt særligt samlingspunkt og turistmål. Hovedgaden udgør med sin veldefinerede bebyggelse orienteret ud mod vejen et veldefineret og sammenhængende byrum. Kvarteret øst for stationen rummer mange bevaringsværdige og velbevarede huse, som sammen med det let knækkede vejforløb udgør et både arkitektonisk og historisk interessant område.

Det centrale villaområde vest for stationen er et meget homogent område med tæt beliggende villae i 1½ etage opført i stort set samme byggestil langs de smalle, let skrånende villaveje. Området omkring stationen og kroen rummer nogle af Rødvigs mest markante bygninger herunder kroen, motorfabrikken og stationen. Området ligger ud til byens park og grønne kile mod kysten.

Byens udstyr og belægninger

Belægningen af gader og byrum har stor betydning for oplevelsen af byens rum. I Rødvig har flere af byens ældre villaområder ikke fortove, men er smalle grus- eller asfaltbelagte veje som spænder fra hæk til hæk, til tider med en smal græsribat. Vejene opleves som hyggelige i modsætning til de nyere veje med brede vejprofiler og fortove. Det store vej- og asfaltareal på havneområdet mellem byen og lystbådehavnen er præget af meget forskelligt byudstyr, skilte og lign.

Fra stationsområdet er der et åbent kig mod kysten

Østersøvej med parken til venstre og et smukt kig over vandet

På havneområdet er der mange forskellige typer byudstyr

Havnebyens huse

Bebyggelsen i Rødvig/Havnebyen er præget af enfamilievillaer og enkelte markante erhvervsbebyggelser, herunder havnens maritime bygninger, værksteder m.v. Havnebyens huse repræsenterer flere forskellige perioder og stilarter. Særligt for byen er dog de enkle og ydmyge længehuse og fiskerhuse, muremestervillaer og nyklassicistiske bygninger placeret langs hovedgaden og i kvartererne mellem kysten og Hovedgaden. Også stationsområdet med de særlige stationshuse er et af Rødvigs særkender.

Bebyggelsen langs Hovedgaden

Langs Hovedgaden ligger både de gamle fiskerhuse og længehuse, flere opført i bindingsværk og med stråtag. Her er også velbevarede eksempler på typiske stationsbyhuse; nogle opført i kridtsten med fine bygningsdetaljer, og et stort antal nyklassicistiske huse og huse fra bedre byggeskik-perioden fra første verdenskrig frem til 1930-erne. Funkisvillaerne er også repræsenteret, bl.a. som tidligere butiksbyggeri.

Bebyggelsen ligger enten direkte ud til gaden eller har kun en meget smal forhav mod Hovedgaden. Dette er med til at understrege Hovedgaden som Rødvigs vigtige bygade.

Bebyggelserne i boligområderne

Kvarteret syd for Hovedgaden er præget af 1½ etagers villaer opført på relativt små grunde med tilhørende skure og udhuse. Området opleves som tæt og bymæssigt. Her er det især historisistiske, nyklassicistiske og bedre byggeskik-villaer i røde sten eller med pudsede facader der præger området.

I dette område er det især det homogene udtryk, tæthed og de velbevarede huse som tegner områdets kvalitet.

Øst for Rødvigvej ligger en række meget velbevarede og originale villaer, både klassicistiske bygninger og huse fra bedre byggeskik-perioden. I området ligger også enkelte funkisbygninger. Længst væk fra kysten ligger nyere parcelhusområder.

Havnens bygninger

Havnens bebyggelse er typisk erhvervsbygninger og skure, udført med henblik på funktion frem for udseende. Alligevel udgør de lave bygninger langs havnen et vigtigt havnemiljø, hvor især det markante bådeværft er centralt. Oplag af skibe, fiskerkasser og andet havnerelateret gods er med til at tegne havnemiljøet, ligesom områdets små røde og sorte træskure har stor værdi for det autentiske havnemiljø.

Markante bebyggelser

Ud over de bevaringsværdige villaområder er der enkelte bygninger og bebyggelser, som særligt markerer sig i byen. Det drejer sig om de institutionelle bygninger som stationsbygningen med sin kridtstensarkitektur, den gamle motorfabrik, kroen og 'Harmonien'.

Disse bygninger markerer sig med deres historie, beliggenhed, skala eller arkitektur som værdifulde orienteringspunkter i

Rødvig. Særlig karakteristisk for Havnebyen er også de maritime bygninger på havnen, som skibs- og bådebyggeriet og de små røde og sorte fiskerskure.

Bygningsdetaljer

Mange af Rødvigs huse er præget af fine bygningsdetaljer som gesimser, smukke ornamenteringer mv., ligesom flere af husene er navngivet med navn malet på bygningen. Flere huse er opført i kridtsten med detaljer og bånd muret i traditionelle røde teglsten.

Bygningernes omgivelser

Det har stor betydning for oplevelsen af de enkelte bebyggelser, hvordan de supplerende bygninger som udestuer, udhuse og garager er udformet. Et smukt bevaret hus kan miste en stor del af sin værdi, hvis for eksempel garagen ikke er tilpasset husets eller kvarterets stil eller hvis indkørslen udlægges så stor, at den kommer til at dominere over det grønne i området.

Rødvig er karakteriseret ved haver og hække, diskrete indkørsler og garager, der er bygget sammen med eller i stil med hovedhuset.

Anbefalinger til planlægningen:

Følgende anbefalinger er nyttige huskeregler for den videre planlægning og administration i området eller for de enkelte husejere eller håndværkere, der står for at skulle bygge til eller om:

- Ny bebyggelse og ombygninger bør tage afsæt i de omgivende bebyggelses skala, stilart og materialeholdning (se stilblade).
- Fasthold og styrk fiskerihavnens autentiske havnemiljø. I området ved lystbådehavnen bør der være særlig opmærksomhed på at skabe en helhed i belægnings, borde, bænke, skilte mv., så området ikke kommer til at fremstå med et rodet og dominerende udtryk, der konkurrerer med havnens identitet.
- Ny- og ombygninger langs Hovedgaden bør understrege hovedgadens rolle i byen, blandt andet ved at bebyggelsen orienterer sig ud mod Hovedgaden.
- Rødvigs grønne profil med levende hegn og lave stakitter ud mod vejene bør bevares. Markante træer og alleer bør bevares, og gerne suppleres.
- Bevar de smalle og uprætentiøse boligvejenes udtryk.
- Styrk områdets adgang til og langs kysten og understøt eksisterende udsigter fra byen over vandet.
- Flag, skilte og reklamering bør begrænses og tænkes sammen med omgivelserne.
- Skab god fysisk og visuel sammenhæng mellem park, stationsområde, havn og byområde.
- Styrk de værdifulde kulturmiljøer og byrum i disse områder f.eks. med nye belægnings, beplantning m.v.

Langs Hovedgaden ligger flere af husene helt ud til vejen

Bådeværftet på havnen er en del af det autentiske havnemiljø

Forpladsen til den gamle kridstensstation rummer god mulighed for fornyelse

Rødvigs smalle villaveje uden fortov og grønne hække og hegn opleves som tætte og hyggelige

Kystbyen Strøby Egede

Strøby Egede er, ligesom kystbyerne langs Strandvejen i Nordsjælland, præget af den unikke beliggenhed ved kysten, hvor både eksisterende og ombyggede sommerhuse ligger side om side med gamle bindingsværkshuse, villaer og moderne byhuse. Området blev allerede tidligt anvendt som et yndet feriemål. Bl.a. lå det fashionable Vallø Strandhotel umiddelbart nord for Strøby Egede by. Denne særlige identitet som knytter sig til kysten og områdets historie som ferie- og rekreatjonsby er stadig at finde i byen.

Bebyggelsen langs Stevnsvej

Det grønne parkstrøg langs kysten

De grønne boligveje i sommerhusområdet

Beliggenhed

Strøby Egede ligger i den nordlige del af Stevns. Mod øst kantes byen af kysten langs Køge Bugt og mod vest danner Tryggevælde Ådal en smuk afgrænsning mod byen. Mod kysten falder terrænet svagt, hvilket betyder, at byen ligger let hævet over kyststrækningen. Det samme gør sig gældende mod vest, hvor ådalen danner en lavning i landskabet.

Struktur og sammenhænge

Omkring år 1800 blev en række gårde udskiftet fra Strøby, og de blev lagt ved Strøby Egede mellem kysten og Tryggevælde Å. Dengang som nu udgjorde Stevnsvej den vigtigste vej til Stevnslandet, medens Kystvejen gav forbindelse til kysten og Jæren. Selve byen Strøby Egede er vokset fra en lille samling huse i krydset mellem Stevnsvej og Kystvejen. Dette område udgør stadig byens centrum, som i dag er udvidet med et nyt butikscenter og nye butikker langs Stevnsvej. Fra centerområdet er byen vokset med små charmerende villaområder på smalle vilaveje mellem kysten og Stevnsvej.

Langs kysten er byen udvidet med en række sommerhuse, som oprindeligt er bygget som små huse på store grunde. Med tiden er en stor del af disse sommerhuse blevet ombygget i en sådan grad, at den oprindelige sommerhuskarakter er forsvundet. Den oprindelige sommerhuskarakter findes dog stadig i en del af området.

Grønne træk

Kyststrækningen og Solgårdsparken spiller en stor rolle i Strøby Egede. De flotte udsigter over Køge Bugt er ikke bare af unik værdi for de grunde, som ligger langs kysten, men også for alle andre besøgende i området. Særlig attraktivt er de steder, blandt andet bådophalingspladsen og parken, som sikrer adgang til kysten. Disse områder giver byen en rekreativ profil, som er særlig for Strøby Egede. Dette understøttes endvidere af Solgårdsparken, som er en fin grøn park, som rummer en vigtig kulturhistorisk fortælling om Solgården, en nu nedrevet rigmandsvilla, som tidligere havde stor betydning for byen.

Byrum og særlige kvarterer

Stevnsvej udgør byens hovedstrøg. Her er husene orienteret ud mod gaden og er med til at fastholde det fine gadeforløb. Dog er der i tilknytning til centret og det nye butiksbyggeri øst for Stevnsvej sket en vis udtynding af husene langs gaden. Det betyder at gaderummet ikke længere er så veldefineret som tidli-

gere, og at parkeringsarealer og trafikken har overtaget en del af byrummet. Vest for Stevnsvej er etableret et nyt centerområde med et indre byrum/parkeringsareal, som dog ikke har nogen særlig visuel opholdsværdi. På den modsatte side af Stevnsvej, over for det eksisterende center er opført en dagligvarebutik.

I villaområdet omkring Kastanievej og Lindevej, som ligger bag Stevnsvej, er bebyggelsen tættere end i resten af byen. Dette område har nogle særlig fine kvaliteter, både i bebyggelsen og i vejstrukturen.

I sommerhusområdet ligger mange små og charmerende træhuse, som i kraft af deres størrelse påvirker området, så det virker grønt og åbent. Dette udtryk er svækket, hvor husene er blevet ombygget, og her har området i højere grad karakter af et moderne villakvarter med store og ofte eksklusive villaer.

Byens udstyr og belægninger

Villavejene i området mellem kysten og Stevnsvej og det gamle sommerhusområde har en særlig intim stemning, bl.a. fordi vejene er smalle og uden fortove. I sommerhusområdet er græs-rabatterne karakteristiske for oplevelsen af området. Flere steder langs Stevnsvej er opsat dominerende skilte.

Velbevaret bebyggelse fra villaområdet bag Stevnsvej

De smalle grusveje, beplantning og bebyggelse danner harmoni

Eksempel på ny bebyggelse langs kysten

Kystbyens huse

Bebyggelsen i Strøby Egede er kendetegnet ved at være meget sammensat og ved at spænde tidsmæssigt lige fra landhuse fra 1700-tallet til helt moderne byggerier. Strøby Egede er udbygget med store parcelhusområder, som i dag udgør den største del af byens boligmasse.

Bebyggelsen langs Stevnsvej

Man kan næsten tegne en tidslinje i bebyggelsen langs Stevnsvej, hvor bebyggelse fra forskellige tidsaldre præsenteres side om side, for til sidst at ende ved de store parcelhusområder syd for byen.

Villaområderne mellem kysten og Stevnsvej

Villaerne mellem kysten og den ældste del af Strøby Egede rummer fine kvaliteter. Her er eksempler på både klassicistiske villaer, funkisbebyggelser og murermestervillaer.

I den sydlige del af Stevnsvej er vejen adskilt fra bebyggelsen via et åbent grønt græsareal på vejens nordøstside. Her ligger en række gavlvendte huse, som tilsammen udgør en fin arkitektonisk helhed.

I Strøby Egede er der enkelte eksempler på nyere bebyggelser, som er tilpasset området og alligevel har sit eget moderne udtryk. Det drejer sig bl.a. om rækkehusene foran centerbyggeriet. Mange af sommerhusområdetets huse er stadig små og enkle træhuse. Flere er moderniseret, men mange har stadig karakter af sommerhuse. Der er en tendens til, at de små huse over tid ombygges til eller erstattes af mere parcelhuslignende huse, hvilket vil betyde, at sommerhusområdetets karakter vil forsvinde.

Bygningsdetaljer

Især i de ældste af villaområderne findes fine eksempler på bygningsdetaljer, som f.eks. gesimser og vinduesskodder, der er værd at passe på.

Bygningernes omgivelser

En stor del af bebyggelsen i Strøby Egede er enten tilbygget eller ombygget. Det betyder, at der er en meget sammensat struktur i området. I parcelhusområderne er der en tendens til, at grønne hække erstattes af plankeværker og hegn, og at grønne forhaver erstattes af sten og faste belægninger. Dette medfører, at vejene opfattes bredere end de i virkeligheden er, fordi den grå betonbelægning spænder ud fra hus til hus, hvor der før var grønne forarealer.

Anbefalinger til planlægningen:

Følgende anbefalinger er nyttige huskeregler for den videre planlægning og administration i området eller for de enkelte husejere eller håndværkere, der står for at skulle bygge til eller om:

- **Ny bebyggelse og ombygninger bør tage afsæt i de omgivende bebyggelses skala, stilart og materialeholdning (se stilblade).**
- **Strøby Egedes karakter som den rekreative ferieby med adgang til strand, ådal og parkområder er træk, som bør bevares og styrkes. De åbne kig til kysten er vigtige og bør fastholdes.**
- **De små villavejes identitet med grønne hække og smalle gadeforløb er en kvalitet som bør bevares.**
- **Sommerhusvejenes grønne rabatter og vejprofil bør bevares.**
- **Der bør sikres bedre forhold for gående og cyklister langs Kystvejen.**
- **Stevnsvej kan med fordel forskønnes og styrkes som byens hovedgade med en sammenbindende beplantning og en mere bevidst holdning til skiltning og hegning ud mod gaden. Der bør ikke skabes for store "huller" i bebyggelsen langs gaden, da dette er med til at fragmentere oplevelsen af et samlet centerområde.**
- **En forventet omlægning af trafikken uden om byområdet er en god anledning til at tage dette tema op i planlægningen.**
- **Trafikdæmpninger kan i højere grad udformes og beplantes, så de samtidig bliver et visuelt tilskud til området.**

Eksempel på en af de fine smalle villaveje med en grøn karakter

Stevnsvej, ved indkørslen til Strøby Egede og centerområdet

Rækkehusene ved centerområdet

Fine eksempler på muremsterhuse langs Stevnsvej

Landsbyen Holtug

Landsbyen Holtug er en mellemstor vejforsteby. Ved udskiftningen forblev enkelte gårde samt en del stuehuse fra de udflyttede gårde i landsbyen. De ledige arealer efter de udflyttede gårde langs bygaden blev senere udfyldt med små huse, der er placeret tæt ud til gaden. På den måde er byens oprindelige struktur blevet helet.

Krydset mellem Holtug Bygade og Holtug Linievej

Overgangen mellem by og land tydeliggøres af de store træer

Torvet foran den tidligere købmandsforretning

Beliggenhed

Holtug ligger nær den østlige kyststrækning, der er afsluttet med Stevns Klint. Landsbyen ligger på den svagt bølgede og frugtbare moræneflade højest i syd og sydøst. Landsbyens svagt buede øst-vestgående hovedgade ligger nogenlunde plant i terrænet. Holtug Kirke ligger ensomt og hævet over landsbyen og danner en meget fin og markant afslutning på landsbyen mod nord.

Byens struktur

Landsbyen tegnes i dag af tre veje, som mødes i det, der tidligere var byens forte. De ældste veje, Holtug Linievej og Holtug Bygade, danner byens mest karakteristiske vejforløb. Hovedparten af landsbyens bebyggelse er knyttet til disse veje og understreger med sin tætte beliggenhed langs de let bugtede og knækkede vejforløb landsbyens klare, strukturelle kvaliteter og danner sammen med byens grønne træk et værdifuldt landsbymiljø.

Grønne træk

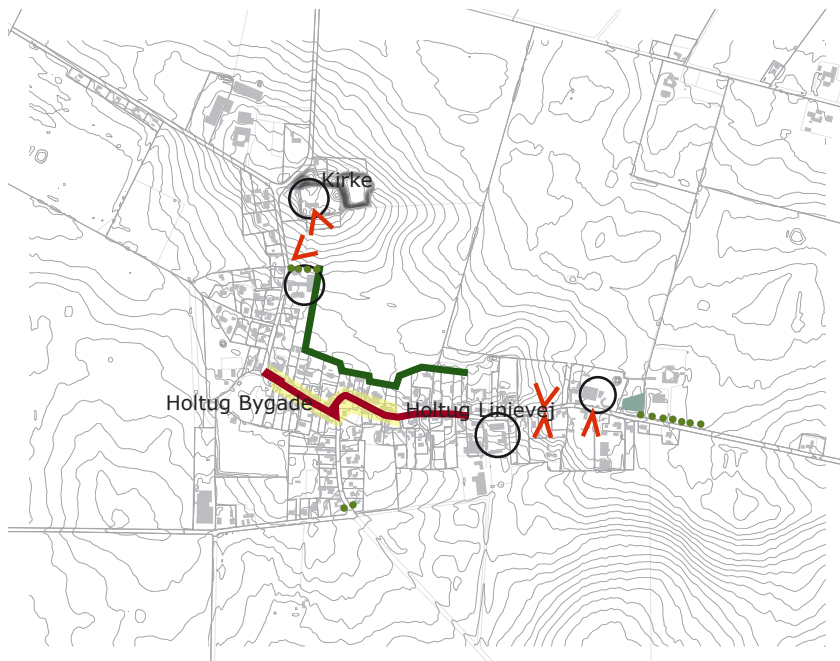
Mod nord har Holtug en meget klar grænse mellem by og landskab. Denne grænse er især defineret af markante grønne hegn og tætte beplantninger. Herudover rummer landsbyen flere grønninger. På Holtug Linievej rummer en af disse grønninger en lille sø. Midt på Holtug Linievej er der flere fine kig ud over de tilstødende landskaber. Mod øst afsluttes Holtug Linievej af en allebeplantning, som danner en fin overgang mellem byen og det åbne land. Landsbyens mange grønne hegn og større træer i haverne er med til at give landsbyen en grøn karakter.

Byens rum og karakteristiske træk

Holtugs bugtede veje danner sammen med den tætte bebyggelse en række små irregulære byrum langs vejene. Mest markante er områderne omkring Forsamlingshuset, krydset mellem Holtug Bygade, Holtug Linievej og Sigerslevvej og det åbne torv foran den tidligere købmandsforretning.

Holtugs huse

Hovedparten af Holtugs huse består af landhuse i form af længehuse i 1 til 1½ etage. Den ældste bebyggelse findes langs Holtug Linievej og Holtug Bygade. Langs Sigerslevvej ligger fine eksempler på nyere huse, bl.a. fra bedre byggeskik-perioden. Landsbyen har tre større gårdanlæg, hvoraf det ene er et gammelt savværk.

- Særlig rumdannende bebyggelse langs vej*
- Særlig markant bebyggelse*
- Hovedstrøg*
- Hegn*
- Særlig beplantning, alléer og lign.*
- Særligt kig/udsigt*
- Sø*

Markante bebyggelser

Kirken spiller med sin markante placering i det åbne landskab på bakken en særlig rolle. Ikke bare i forhold til landsbyen, men også i forhold til hele det omgivende landskab. Byens tre gårdanlæg er også bebyggelser som i kraft af deres størrelse og homogenitet, træder særligt frem i landsbyen. Her fremstår den nordligste gård "Kildegård" særlig original og velbevaret. Den tætte og fine bebyggelse omkring den tidligere forte udgør et særligt bevaringsværdigt landsbymiljø, især på grund af de små huses direkte kontakt til vejen.

Bygningernes omgivelser

Flere steder ligger bebyggelsen direkte ud til landsbygaden, kun adskilt af en forhåve eller en grøn hæk. Andre steder ligger husene direkte ud til vejen. Denne vekslen mellem det grønne og husfacaderne direkte ud mod vejen giver et meget fint og oplevelsesrigt landsbymiljø.

Kildegård er et flot, originalt gårdanlæg

Kirken ligger hævet i terrænet og kan ses langvejsfra

Husene ligger direkte ud til vejen, kun adskilt af en smal forhåve

Landsbyen Tommestrup

Landsbyen Tommestrup er en vejforteby, som er vokset op med gårde og huse omkring Tommestrupvej, landsbyens øst-vestlige bygade. Senere er byen udvidet med ny bebyggelse mod sydøst langs et vejforløb, der går vinkelret på landsbyens bygade.

Bebyggelsen ligger let hævet over vejen

Kig mod forsamlingshuset med gadekæret til venstre

En af byens store gårde, tilbagetrukket fra Tommestrupvej

Beliggenhed

Landsbyen ligger i den østlige del af Stevns, smukt placeret i det omgivende flade landskab. Mod vest er adgangen til landsbyen markeret med en flot beplantning.

Byens struktur

Tommestrups struktur knytter sig til Tommestrupvej, der svagt buer sig fra vest mod øst, hvor den kobler sig på den gamle landevej. Bebyggelsen langs Tommestrupvej består af en blanding af større gårdanlæg, små landhuse og større huse, der med deres koncentration og tætte træbeplantning langs vejen danner et sammenhængende bebyggelsesmønster.

Særlig karakteristisk er byens fire store gårde, som både i skala og med deres let hævede og tilbagetrukne placering fra Tommestrupvej tegner sig markant i landsbyen.

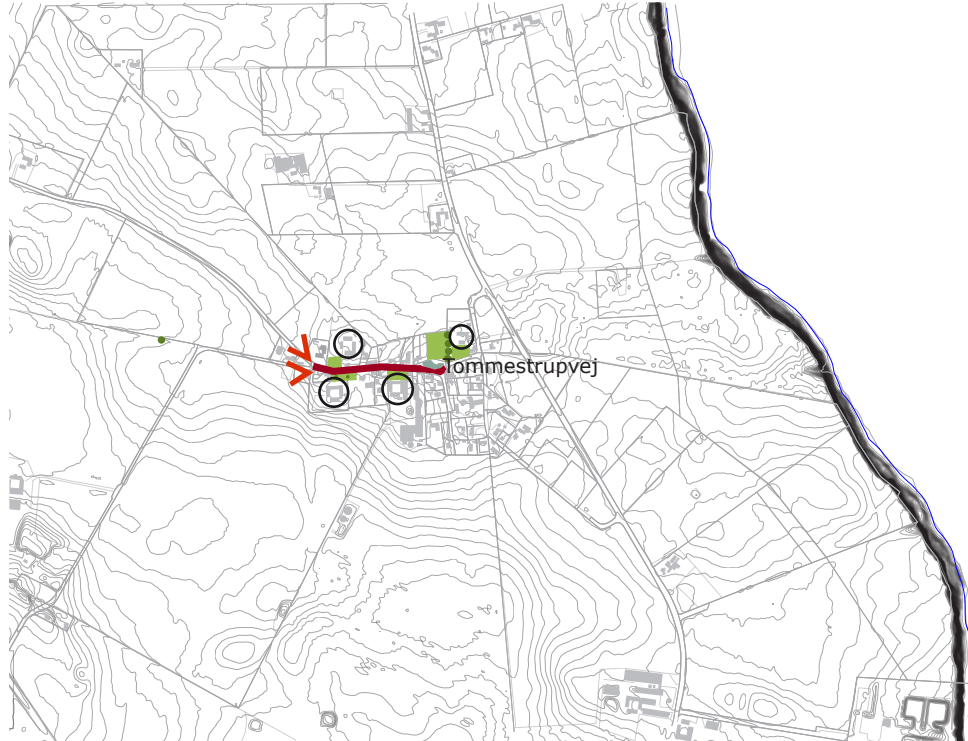
Grønne træk

Landsbyen opleves med sine grønne hække og store træer som en meget grøn by. Flere steder ligger bebyggelsen let tilbagetrukket fra Tommestrupvej. Her er der store grønne flader med græsplæner, haver og frugtræer ud mod vejen, hvilket giver særlig værdi til byen. I den østlige del af Tommestrupvej danner byens gadekær et vigtigt visuelt orienteringspunkt i byen. I tilknytning til gadekæret ligger et grønt fællesareal. Fællesarealet er omkranset af en høj beplantning, bl.a. et markant højt poppelhegn mod øst.

Byens rum og karakteristiske træk

Tommestrupvej er byens vigtigste byrum - især omkring gadekæret, hvor vejen ender i en plads foran gadekæret og forsamlingshuset. Dette sted er særlig sårbart overfor uheldig bebyggelse og hegning, ligesom vejprofilen på dette sted virker for stort i forhold til resten af byens gaderum, som opleves mere intime. Bebyggelsen nord for Tommestrupvej ligger let hævet over gadeniveau. Dette opleves særlig stærkt i den vestlige del af byen. Særligt for byen er også de lange, uprætentøse indkørsler til de store gårde. Disse indkørsler er med til at give byen et særligt landsbypræg.

Bygaden markeres særlig fint af bebyggelsen, som enten ligger med facader eller gavle placeret parallelt med vejen.

- **Særlig markant bebyggelse**
- **Hovedstrøg**
- **Åbent grønt areal**
- **Særlig beplantning, alléer og lign.**
- **Særligt kig/udsigt**
- **Gadekær**

Tommestrups huse

Bebyggelsen i Tommestrup er sammensat af fire store gårde, et stort antal landhuse og mange mindre skure og tilbygninger. De ældste huse er traditionelle landhuse, som enten er murede eller med bindingsværk. Herudover rummer landsbyen også andre hustyper, f.eks. huse fra bedre byggeskik-perioden og helt moderne træhuse.

Bebyggelsen langs hovedgaden er byens ældste og består, ud over de fire gårde, overvejende af landhuse orienteret med gavlens eller facaden langs vejen.

Mange huse i byen fremstår i lyse farver, hvid, gul eller i blank mur. Dette er med til at skabe sammenhæng i byen, selv om bebyggelserne i skala og udformning er meget sammensatte.

Markante bebyggelser

Særlig markante er byens fire store og meget helstøbte gårdanlæg. Disse flerlængede gårde har porte vendt ud mod hovedgaden, og ligger fint tilbagetrukket fra vejen. Gårdenes bygninger fremstår som murede med pudsede og malede/kalkede facader. Ud over de store gårde ligger forsamlingshuset som en markant bygning i byen, idet det ligger lige over for gadekæret og i sigtelinjen fra hovedgaden set fra vest mod øst.

Bygningernes omgivelser

Ud over den egentlige bebyggelse er byen præget af mange småhuse og skure. Nogle er fint tilpasset den øvrige bebyggelse, mens andre skiller sig mere ud fra helheden. Særligt for byen er, at der kun er meget få hegn og plankeværker i forhold til hække og grønne hegn.

De uprætentive indkørsler og porte giver et idyllisk landsbymiljø

Et af byens mange længehuse, uden hæk eller plankeværk

Blandingen af små og store huse giver et tæt og oplevelsesrigt miljø

Landsbyens huse

Landsbyhusene i Holtug og Tommestrup har en række fælles træk og kvaliteter, som også findes i andre af Stevns landsbyer. Disse kvaliteter beskrives i det følgende, uden at skele til hvilken af de to landsbyer husene er placeret i.

Landsbyens huse

Landsbyhusene i Holtug og Tommestrup har en række fælles træk og kvaliteter, som også findes i andre af Stevns landsbyer. Disse kvaliteter beskrives i det følgende, uden at skelne til hvilken af de to landsbyer husene er placeret i.

Landhusene

Hovedparten af landsbyernes huse er typiske landhuse. Landhusene er enten opført som bindingsværkshuse eller som murede huse. Husene er opført med saddeltag, med enten strå, tegl eller skifter. Landhusene er typisk opført som længehuse med smalle bygningskroppe. Som noget helt særligt for Stevns er den store forekomst af kridtsten i byggeriet. Både i de grundmurede landhuse og i bindingsværkshusene, hvor kridtstenene er brugt som tavl mellem bindingsværket oftest pudsede og malede eller kalkede.

De store gårde

Gårdene i landsbyerne spiller i kraft af deres historie og skala en stor rolle for det samlede landsbybillede. Flere steder er gårdene bygget sammen som helstøbte gårdanlæg, trukket lidt væk fra byens hovedgade og med adgang fra en port vendt mod gaden. Dette er et meget fint træk, som er med til at markere gårdene som noget særligt i landsbyen.

Landsbyens øvrige huse

Ud over de typiske landhuse er der rigtig fine eksempler på både bedre byggekik-huse og nyklassicistiske villaer i landsbyerne. I Holtug er endvidere gode eksempler på byggeri opført i den danske murermeistertradition. Disse huse er bygget side om side med de traditionelle landhuse og gårde. Det der binder det nye og gamle sammen er bl.a. bygningernes facader, som hovedsagelig fremstår som grundmurede i tegl i blank mur eller som pudsede eller kalkede mure. Kridtsten findes i både de gamle landhuse og i nyere huse i en anden stilart.

De særlige huse i landsbyerne

Både i Tommestrup og Holtug er der bygninger, som har eller har haft en særlig rolle i byen. Det kan være som byens forsamlingshus, købmand, savværk eller lignende. Disse huse ligger ofte et markant sted i byen. I Tommestrup ligger forsamlingshuset f.eks. over for gadekæret, centralt i bygadens sigtelinje. I Holtug ligger den gamle købmandsbutik med en åben plads foran huset, hvilket giver huset en særlig status i byen. Også selv om butikken ikke længere eksisterer.

Disse særlige huses historie og placering er vigtige at passe på, også selv om husene ændrer status.

Bygningernes detaljer

De bygningsdetaljer som er væsentlige for landsbyens huse er særligt knyttet til de enkelte huses arkitektur. Selv om landhusene er kendetegnet ved at være enkle og ydmyge, er der dog enkelte detaljer som er væsentlige for husenes udtryk. Det er bl.a. de gamle skorstene og stråtagenes kragetræer. Flere har også bevaret døre og vinduer i samme udformning som de oprindelige, hvilket har stor betydning for husenes kvalitet og originalitet.

Bygningernes omgivelser

I landsbyerne spiller beplantningen og de grønne for haver og hegn en vigtig rolle. Landsbyhaverne har traditionelt været nyttehaver med frugttræer og buske, et udtryk der stadig findes i mange af landsbyerne i dag. De mange lader, småhuse m.v., som er opført som fritliggende skure i træ eller murværk, er trods deres lidt tilfældige placeringer med til at give landsbyen sin egen charme og særpræg. De gamle gårde giver med deres porte og belægninger på gårdspladser og indkørsler en væsentlig kvalitet til landsbymiljøet.

Anbefalinger til planlægningen:

Følgende anbefalinger er nyttige huskeregler for den videre planlægning og administration i området eller for de enkelte husejere eller håndværkere, der står for at skulle bygge til eller om:

Holtug

- Den tætte struktur med bebyggelsen orienteret langs og tæt på Holtug Bygade og Holtug Linievej bør fastholdes.
- De store gårde er fine og væsentlige for Holtugs struktur. Disse bør fastholdes, gerne sammen med den omgivende beplantning.
- Den tætte grønne afgrænsning mellem det åbne land og Holtug bør fastholdes og evt. styrkes.
- Der ligger mulighed for at skabe et fint byrum i Holtug foran den gamle købmand.
- Søen i Holtug kan med fordel gøres mere synlig i gadebilledet og blive endnu en kvalitet til landsbyen.
- De grønne hække og forhaver i Holtug bør fastholdes. Hegn i form af store plankeværker bør undgås.
- Alleen mod øst og de to markante træer ved ankomsten til Holtug fra Sigerslevvej bør bevares.

Tommestrup

- Tommestrups sammensatte struktur med de store gårde, de åbne grønne plæner og den tætte og varierede skala i den øvrige by giver en særlig karakter til byen som bør bevares.
- De fine uprætentjose lange indkørsler i Tommestrup er med til at tegne byens identitet. Denne vil forsvinde, hvis disse indkørsler forsvinder eller belægges i for voldsom grad.
- De grønne hække, forhaver og især de fine grønninger med frugttræer i Tommestrup bør fastholdes. Arealet omkring gadekæret er byens samlingssted og er derfor særlig sårbart. Derfor bør der være særlig opmærksomhed på både bebyggelse og vejprofil i dette område.
- Det kan overvejes, om der i Tommestrup bør etableres fortov langs gadekæret.
- De store gårde spiller en vigtig rolle for Tommestrups identitet. Derfor bør disses placering og struktur bevares.

Husenes orientering mod vejen bør fastholdes som her

De grønne hække danner en fin kant mod gaden

Gadekæret i Tommestrup

Stilarter på Stevns Landhuset

Landhuset er en samlet betegnelse for den type huse, som blev bygget på landet i perioden fra 1700-tallet og frem til ca. 1850. Landhuset var den mest almindelige boligform i Danmark frem til midten af 1800-tallet. Da denne hustype er bygget gennem flere årtier, ses der en stor variation i landhusets form, udtryk og materialer, ligesom der er variationer fra egn til egn. Landhuset findes i alle Stevns bytyper, hvor de udgør den ældste og oprindelige bebyggelse som byerne er vokset op omkring. I landsbyerne er de særlig dominerende.

Kendetegn

Landhusene er typisk opført som fritliggende længehuse eller som dele af et større gårdanlæg. Husdybden på landhuset er ofte meget lille. Landhuse som er bygget efter midten af 1800-tallet er dog lidt større og flere er bygget med udnyttet tagetage. Landhusene er kendetegnet ved deres enkle og beskedne udtryk.

De ældste landhuse er bindingsværkshuse med stråtag, mens de senere landhuse har murede ydervægge og tegltag. De tidlige landhuse blev stort set udelukkende bygget af materialer, som var tilgængelige i lokalområdet. På Stevns har en del af bindingsværkshusene haft tavl (murværket mellem bindingsværket) af kridtsten, hvilket er helt unikt for området. På Sjælland gik det bedste træ til kongens flåde, så bindingsværket på de sjællandske huse er ofte af noget ringere kvalitet end i resten af landet. Både bindingsværkshusene og de landhuse, som er opført med murede vægge er ofte kalkede, enten i hvid eller med en kalk iblandet jordfarver. På Sjælland er det endvidere et typisk træk, at man kalkede bindingsværket over, oftest med hvid kalk.

Tagformen på landhuset er saddeltag, ofte med et opskalket udhæng. Opskalkningen er vigtig for husets arkitektur, idet et opskalket tag løfter sig og ser let ud. Et tag uden opskalkning virker ofte tungt og fremmed på et landhus.

Landhuse med udnyttet tagetage har typisk mindre kviste diskret placeret i tagfladen. Bygningsdele som skorstene og kragetræer i stråtagets kip er vigtige for landhusets identitet.

Landhusets vinduer er oftest småsprossede med et enkelt udtryk. Farvede og buede glas er ikke typisk for et sjællandsk landhus.

Husk at:

Landhusets dimensioner er små. Tilbygninger bør derfor ikke være større, end at det oprindelige hus fortsat opfattes som hovedbygningen. Tilbygninger, kviste og lignende bør være så diskrete som muligt og tilpasses den eksisterende bygnings dimensioner og udtryk. Ved udskiftning af tage bør det tilstræbes at fastholde stråtagene på huse med strå. Dominerende kviste, altaner, tagudhæng og glasfacader bør ikke etableres på landhuset. Ved evt. etablering af udnyttet tagetage på landhuset bør der tages ekstra højde for husets proportioner og tagets form og materialer. Ved renovering af landhuse bør tag- og facadematerialer vælges med afsæt i det oprindelige hus. Bygningsdele som skorstene, kragetræer mv. bør bevares.

Landhus som fritliggende længehus i kridtsten

Landhuset har små dimensioner og er ofte smalt

Landhus med døre og tag som sandsynligvis er originalt

Det overkalkede bindingsværk er en sydsjællandsk byggeskik

Døre og vinduer er traditionelt udført med sprosser

Istandsatt længehus med stråtag. Skorsten, kviste og kragetræer er bevaret, hvilket er med til at fastholde husets originale udtryk

Stilarter på Stevns

Den historicistiske villa

Historicisme var en populær arkitektonisk stilart i slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet. Fælles for de historicistiske bebyggelser er, at de henter inspiration fra historiske stilarter, som f.eks. renæssancen, barokken, klassicismen og romantikken. Ofte ser man elementer fra flere stilarter på samme bygning. Den historicistiske villa på Stevns findes bl.a. i Havnebyen, Stationsbyen og Købstaden. Som et særligt lokalt træk anvendes samspelet mellem kridt og tegl som udsmykning.

Kendetegn

Den historicistiske villa er ofte asymmetrisk med små knopskydninger i form af kviste, udbygninger eller små tårne. Husene er ofte i 1½ til 2 etager, opført med et individuelt udtryk. Fælles for de historicistiske bygninger er et stort fokus på facadeudsmykningen. Det kan være i form af fint udskåret træværk i gavle og ved tagudhæng eller i form af profilerede indramninger af vinduer og døre, gesimsbånd, facadeornamantik og lign. Indmurede glaserede teglsten eller andre sten i gavle eller som udsmykning på facaden ses ofte på de historicistiske huse. Husene er ofte opført i blank mur, men ses også som pudsede huse. Tagene er typisk skifer eller tegl, ofte uden udhæng.

Asymmetrisk hus med søjler og kviste

Udsmykning af gavl og balkon

Husk at:

De historicistiske bygninger er særligt sårbare over for forenklinger og ombygninger. Især bør man være opmærksom på at bevare husenes fine udsmykninger og bygningsdetaljer, idet det netop er det levende detaljerige udtryk, der er bærende for stilarnten. Materialevalget er en vigtig del af bygningens udtryk og bør ikke umiddelbart erstattes af andre materialer. Pas på med at skifte taget til en anden tagform, der slører eller dækker væsentlige detaljer.

Rig facadeudsmykning på blank mur

Stilarter på Stevns

Den klassiske historicistiske villa

Den klassiske historicistiske villa tager afsæt i det klassiske formsprog fra Grækenlands templer og bygninger. Det enkle og symmetriske bygningsudtryk er afgørende for denne stilart, som ofte opleves som elegant og "stilfuld". Denne stilart er ikke udpræget for Stevns, men findes alligevel som enkeltbygninger i både Købstaden og Stationsbyen.

Kendetegn

Den klassiske historicistiske villa fremtræder typisk som en helhed, hvor proportioner og bygningsdele er placeret i en nøje planlagt arkitektonisk orden, ofte centreret om et fremhævet midterparti.

De klassiske historicistiske bygninger er ofte store, med bygningsdetaljer der er enkle og som henter inspiration i f.eks. græske søjler eller geometriske mønstre. Overgangen mellem tag og facade er typisk markeret med en gesims. En særlig stilart inden for den klassiske historicistiske villa er palæstilen, som henter inspiration i de franske slotte. Det er også her, man finder mansardtaget, som er særlig anvendt som tagform på palævillaerne.

De klassiske historicistiske bygninger fremstår ofte med pudsede vægge. Oprindeligt fremstod husene i mørtelens naturlige farve, eller kalket i røde eller gule farver. I dag fremstår de fleste klassicistiske bygninger med en hvid farve, med sortglaserede eller røde tegltage eller naturskifer.

Klassicistisk villa fra Hårlev

Villaen er symmetrisk opbygget med søjlemotiv ved indgangen

Husk at:

De klassiske historicistiske bygninger er særligt sårbare over for ændringer, der ødelægger helheden og det symmetriske udtryk. Udhængstage hører ikke til denne stilart og kan ødelægge den fine overgang fra bygning til tag. Enkeltheden og de nøje afstemte geometriske bygningsdele er væsentlige for bygningernes udtryk, og ændringer af f.eks. vinduesformater og vindueshullers placering og størrelse bør undgås. Det samme gælder ændringer af tagmateriale og de pudsede facader.

Klassicistisk byhus med søjler om indgangen midt på facaden

Stilarter på Stevns

Den nyklassicistiske villa

Nyklassicismen blev kendt som stilart i perioden fra 1. verdenskrig til 1930. Stilarten gjorde op med tidligere tiders tendens til at pynte facaderne. Der blev i stedet lagt vægt på, at husene fremstod enkle i deres udtryk, samtidig med at de udtrykte monumentalisme og skønhed, som bygningerne i antikkens Grækenland. På Stevns er der fine eksempler på nyklassicistiske huse i både Havnebyen, Købstaden og Stationsbyen.

Kendetegn

Det nyklassicistiske hus er kendetegnet ved sine enkle facader og veldefinerede proportioner. Husene følger et nøje afstemte regelsæt, for eksempel facadernes højde i forhold til husets bredde og har ofte et symmetrisk og meget enkelt udtryk. I den nyklassicistiske stilart arbejdes med et klart og enkelt formsprog.

Det nyklassicistiske hus fremstår både som blank mur og med pudsede facader. Facaderne fremtræder enten som kalkede eller pudsede med indfarvet mørtel. Husene er ofte opført i 1½ etage, med en synlig overgang mellem tag og facade, markerede med en gesims. Tagene er ofte tegltage uden udhæng.

Det er karakteristisk for det nyklassicistiske hus at rudernes størrelse er gennemgående for alle vinduesfag.

Facade med et enkelt og symmetrisk formsprog

Klassicistiske facader med stilfuld indramning af døren

Husk at:

De nyklassicistiske huse er særlig sårbare overfor ændringer ved til- eller ombygninger. Da husene er udformet som nøje afstemte helheder, vil ændringer af vinduer, døre eller kviste have stor indflydelse på husets samlede udtryk. Det er vigtigt at bevare symmetrien og enkeltheden ved huset, og være bevidst omkring den omhyggelige proportionering, der ligger til grund for husets udtryk. Tagformer, tagmateriale og husets facader bør fastholdes ved renovering. Det samme gælder for husets sparsomme, men fine bygningsdetaljer.

Klassicistisk inspireret hus opført i kridtsten

Stilarter på Stevns Murermestervillaen

Efter 2. verdenskrig blev murermestervillaen en populær stilart som vandt indpas i 1950'erne. Stilen tager afsæt i den håndværksmæssige tradition og ønsket om at skabe solide og velfungerende huse med fokus på husets stofflighed.

Kendetegn

Murermestervillaen kendes først og fremmest på sine grundmurrede facader i røde og gule tegl. Husene er ikke bundet til en fast symmetri, og er indimellem sammenbygget med en garage, et vindfang eller lign.

Husene er ofte opført i 1½ etage, indimellem med kælder. I modsætning til bedre byggeskik-huset og den klassicistiske villa har murermestervillaen typisk tag med udhæng. Under taget ses tagets spær, og ofte er udhængets underside beklædt med træ. Tagformen er typisk saddeltag med 45 graders hældning, og taget er som regel beklædt med tegl.

Vinduer og døre er ofte udført i træ eller med slanke jernsproser. Vinduer og døre er ofte hvidmalede, som kontrast til de røde facader. I huse med kælder fører der ofte en lille trappe med jerngelænder op til huset.

Vinduerne i murermestervillaen kan have forskellige formater og udtryk. Ofte er der skodder ved vinduerne.

Murermesterhus i gule tegl med udhængstag

Bygningsdetalje i form af muret indramning af vindue

Husk at:

Murermestervillaen har sit særkende i stoffligheden, dvs. i bygningens materialer. Derfor bør der altid anvendes de samme materialer ved evt. istandsættelse. Hvis man ønsker at bygge til et murermesterhus bør man sikre, at tilbygningen er at genfinde i husets oprindelige materialer, eller spiller sammen med disse. Tilbygninger bør respektere bygningernes tagform og ikke udformes med flade tage, som er fremmede for murermestervillaens arkitektur.

Hus med hvide vinduesrammer og altan med stålgeleander

Stilarter på Stevns

Bedre byggeskik

Bedre byggeskik-huset udspringer af bedre byggeskik-bevægelsen, som blev etableret omkring 1915. Bevægelsen ønskede at udbrede den enkle solide danske byggetradition. I bedre byggeskik-huset er kvalitet og ærlighed i byggematerialer og udførelsen af byggeriet vigtige og et opgør mod tidligere tiders hang til at pynte og dekorere husene. På Stevns er der mange fine eksempler på bedre byggeskik-huse. Også med kridt som byggemateriale.

Kendetegn

Bedre byggeskik-huset kan kendes på sin klassiske, enkle proportionering og få men "ærlige" byggematerialer. Der er ofte sammenhæng mellem proportionerne helt fra de enkelte ruders størrelse til vinduets størrelse, som igen er proportioneret efter hele facadens mål. Der er en vis ro over bedre byggeskik-huset, som ofte ses i samlede kvarterer, bygget med afsæt i den engelske havebytradition.

Bedre byggeskik-husene er ofte opført i rød blank teglstensmur. De kan dog også fremstå med glatpudset, kalket facade. På Stevns er der som noget helt særligt flere eksempler på bedre byggeskik-huse opført i kridt. Dette hænger fint sammen med ønsket om at styrke den lokale og gode håndværkstradition. Husene er ofte opført i 1½ etage, med saddeltag uden udhæng med enten halv eller kvartvalm. Tagmaterialet er ofte røde teglsten eller naturskifer. Disse materialer understøtter ønsket om det gedigne, særlige danske og ærlige udtryk. Glaserede teglsten ses ikke på bedre byggeskik-huset, idet denne form for tagmateriale netop giver et mere "prangende" udtryk end arkitekturen lægger op til.

Vinduerne er ofte sprossede med kitfals. Vinduernes proportioner og placering i facaden er vigtig for huset. Facadeudsmykningen på bedre byggeskik-huset er begrænset. Dog findes der mange bedre byggeskik-huse med murede gesimser, som enten fremstår i blank mur eller som er pudset og kalket hvide.

Husk at:

Bedre byggeskik-husets kvalitet ligger i det enkle og uprætentiøse. Derfor bør der ved ombygning og restaurering af disse huse vælges de oprindelige materialer, hvis huset skal beholde sin særlige kvalitet. Bedre byggeskik-husets enkelhed og velproportionerede facader er sårbare over for tilbygninger og lign. som ikke tager afsæt i husets enkle formsprog, symmetri og arkitektur. Dette gælder også for udskiftning af vinduer, kviste og lign.

Eksempel på det enkle bedre byggeskik-hus i røde tegl

Velbevarede eksempler på bedre byggeskik-huse

Stilarter på Stevns

Funktionalismen

Funktionalismen med tilnavnet funkis, er en stilart som opstod i 1920'erne. Stilarten har internationale rødder og tager afsæt i de materialer og den teknologi, som var helt moderne på daværende tidspunkt. Brugen af stål og jernbeton gav muligheder for at tænke i et helt nyt formsprog, f.eks. med flade tage og store sammenhængende vinduespartier. I Stevns er den funktionalistiske stilart primært repræsenteret i form af bungalows. Der er ikke mange af dem, men de findes i stort set alle bytyper.

Kendetegn

Funkisbyggeriet er kendetegnet ved at være endnu mere forenklet end tidens andre stilarter. Her er det funktionelle i fokus, og ornamentik eller pynt er kun anvendt, hvis det har en funktionel begrundelse.

Fælles for funkishusene er, at de har et meget enkelt og ofte geometrisk udtryk. Funkisbungalowen, som findes flere steder på Stevns, er kvadratisk i sin grundform og opført med pyramidetag. Andre typiske tagformer for funkishusene er de flade tage eller tage med en meget lav taghældning. Tagmaterialet er typisk tagpap eller tegl.

Funkishusene har ofte vinduer uden stik, og vinduer placeret i hjørnet af huset. Buede huse med buede vinduer er også et kendetegn for funkisbyggeriet. Vinduer i funkishusene er ofte opdelt med lodrette sprosser. Flere huse har vinduer uden sprosser som store åbne vinduespartier. I enkelte huse ses også runde vinduer.

Enkelte af funkishusene har altaner, som er indmuret eller som fremstår som en geometrisk kasse på hovedbygningen.

Funkisvilla med butik i underetagen

Funkisinspireret bygning med lige linjer og et enkelt udtryk

Eksempler på funkisbungalows

Husk at:

Funkishuset har sit særkende i det enkle og meget rene udtryk. Vinduespartierne fremstår ofte som klart afgrænsede huller uden murede stik over vinduet.

De runde hjørner ses ofte på funkisbygninger

Stilarter på Stevns Kridtstensbygninger

Kridtstensbygning er en fællesbetegnelse for bygningsværker opført i kridtsten, som er et særligt lokalt bygningsmateriale udvundet fra Stevns Klint. Kridtsten – også kaldet limsten - blev anvendt som bygningsmateriale fra middelalderen og frem til midten af det sidste århundrede til alle typer af bygninger fra kirker til bondehuse, byhuse og magasinbygninger. Betegnelsen kridtstensbygning knytter sig således til bygningens materiale, og der er derfor stor variation i kridtstensbygningernes form og udtryk. Kridtstensbygningerne findes overalt på Stevns, men er særligt udbredt i Store Heddinge.

Kendetegn

De ældste kridtstensbygninger udgøres af 40 kirker beliggende langs kysten nord og syd for Stevns, opført med inspiration i den romanske bygestil. Landhuse i kridtsten blev overvejende opført fra 1800-tallet til starten af 1900-tallet, hvor kridtsten blev anvendt i såvel bindingsværkshuse som i grundmurede huse. Kridtstenen blev ligeledes anvendt til byhuse og magasinbygninger, dog fremstår kridtstenen her ofte ikke synlig, da man efterfølgende har pudset bygningerne op.

Kridtstensbygningerne fremstår med en karakteristisk mat lys grå facade, som ofte bidrager til en ydmyg fremtræden. Et andet særligt kendetegn for kridtstensbygningen er, at der ofte er anvendt en kombination af kridtsten og teglsten i såvel kirker som grundmurede bygninger. Kridtstenene udgør grundmuren mens teglstenene bliver anvendt til ornamentering af facaden, som f.eks. stik over vinduer og døre. Kridtstenene adskiller sig fra teglstenene ved en lidt større dimension og en mere mat fremtoning.

En stor del af kridtstenhusene er udført med fine detaljer og i en høj håndværksmæssig standard.

Øverst ses et eksempel på en af kirkerne fra 1100-1200-tallet opført i kridtsten med ornamenten i tegl

Til højre ses hvordan den malede facade i kridtsten krakelerer pga. mangel på luft

Det tidligere bryggeri i Store Heddinge er bygget i kridtsten med meget fine detaljer

Grundmuret hus i kridtsten med stik i gule tegl

Husk at:

Kridtstensbygningerne er helt unikke for Stevns. Deres bevaringsværdi ligger primært i materialet, derfor bør kridtstensbygninger ikke pudses eller males. Ved renovering af kridtstensbygninger med ornamenten af tegl, bør ornamenterne fastholdes med synligt skift i stoflighed. Endvidere bør der være fokus på at fastholde kridtstensenes dimensioner som synlige i facaden.

Bindingsværk med tavl i kridtsten

Kridtstenshuse med stik over vinduerne udført i henholdsvis røde og gule tegl.

De smukke lager- og erhvervsbygninger fra Store Heddinge er opført i kridtsten og pyntet med røde teglstensstik og en fin gesims

Særlige udfordringer

Gadeforløb og byrum

I både landsbyer og de større byer er der gadeforløb, som er defineret af huse, som ligger helt ud til vejen. Disse gadeforløb er sårbare over for udtynding i husrækkerne, især hvis de eksisterende byhuse erstattes af parcelhuse, som jo har en helt anden stilart end de øvrige huse i gadeforløbet og som ikke i samme grad bidrager til gadeforløbets rumdannelse.

Små lokale pladser eller byrum som er opstået, enten fordi de ligger foran en markant bygning eller fordi de er omkranset af bebyggelse eller beplantning, er vigtige orienteringspunkter i byen. Disse steder bør styrkes og sikres, idet de er med til at skabe samlingssteder og struktur i byerne.

I Holtug bidrager landsbyens huse til et intimt gadeforløb

Boligerne med facader helt ud til vejen, skaber sammen med hækkene på modstående side, et fint gadeforløb med et velafgrænset rum

De sammenbyggede huse giver et veldifineret gadeforløb

Tinghuset og Nytorv danner et vigtigt orienteringspunkt i byen

Særlige udfordringer

Tomme udlængger

Den ældre længe bidrager positivt til markering af gadens forløb samt byens landsbykarakter

I mange landsbyer står der tomme udlængger som ikke længere udnyttes til deres oprindelige formål. I byerne er der på samme måde gamle erhvervsbygninger, som ikke anvendes til f.eks. lager, værksted eller butik længere. Disse bygninger er i stor risiko for at forfalde, idet det er både dyrt og svært at vedligeholde en bygning som ikke længere er i brug. Derfor er det godt, når udlængger og lign. kan udnyttes til andre formål. Der ligger dog en stor udfordring i at sikre, at nye anvendelser ikke ødelægger eller overtager den oprindelige bygnings udtryk.

I forbindelse med ombygning og indretning af udlængger eller erhvervsbygninger til andre formål bør det derfor tilstræbes, at det oprindelige bygningsudtryk bevares eller moderniseres med respekt for både udlængens og de tilknyttede bygningers stilart, farver og materialeholdning.

Nedlagte erhvervsbygninger danner ofte særlige byrum, og bør overvejes genanvendt, hvis det er muligt

To gode eksempler på omdannelse og genanvendelse af nedlagte erhvervsbygninge

Særlige udfordringer

Træer

I stort set alle byer på Stevns finder man store, flotte bevaringsværdige træer og hegn. Et enkelt træ kan have kolossal betydning for et områdes karakter. F.eks. kan et stort træ på en plads eller i kanten af vejen være med til at skabe en særlig stemning og løfte områdets værdi.

På samme måde kan to eller en række af træer ved indgangen til en by danne en fin grøn port, som er med til at gøre ankomsten til byen til en smuk oplevelse. I flere landsbyer er frugttræer i forhaverne et særligt træk, som ikke kun er med til at pryde den enkelte have, men som skaber identitet til hele landsbyen. Selvom de træer også skygger, bør det overvejes at bevare disse enkeltstående træer og hegn.

Det store træ danner et markant fikspunkt langs vejen

Allétræerne kan bidrage til at understrege et fint gadeforløb og virke rumdannende

Grønne plæner med træer skaber stor værdi i byen

Træernes løv giver smukke farver til byen

Særlige udfordringer

Hegning

I flere af Stevns byer er ejendommene heget med hække eller flotte mure, som er tilpasset den bebyggelse de ligger op til. Især i landsbyerne er hække eller grønne forhaver et gennemgående træk, som er med til at give byerne en særlig kvalitet. Det er afgørende for en bys eller gades karakter, hvordan de enkelte grundejere hegner deres ejendom ud mod vejen. Derfor er det vigtigt at tænke på, hvordan et hegn tager sig ud, ikke kun fra den enkelte grund, men også fra omgivelserne. Både i landsbyerne og i de øvrige byers villaområder er de grønne forhaver og grønne hegn en kvalitet som bør bevares.

Er der behov for fast hegn mellem grunden og vejen, så overvej at plante hæk foran hegnet. Mure virker smukkere, hvis de er udformet i samme materiale og stilart som hovedhuset.

Det er vigtigt, at hegn ikke bliver for massive eller fremmede for bygningen. Her er beplantning på hegnet en god idé

Det grønne stengærde markerer på fin vis overgangen mellem privat grund og offentlig vej

Grønne hække og forhaver har stor betydning for oplevelsen af byens rum og gadeforløb

Særlige udfordringer

Tage

Taget er et af de steder på huset som er særlig udsat for vind og vejr. Derfor er der også brug for at skifte belægning, når det gamle tag ikke kan mere. Taget udgør sammen med husets facader en samlet arkitektonisk helhed. Her spiller tagudhængets størrelse, en eventuel opskalkning og tagmaterialet en vigtig rolle. Huse som er tegnet uden udhængstag vil med stor sandsynlighed skifte karakter, hvis der sættes et udhængstag op. Det elegante udtryk vil forsvinde, og taget vil dominere i forhold til resten af huset. Huse hvis stilart er kendetegnet ved f.eks. tegltage vil på samme måde skifte karakter, hvis der vælges et markant andet tagmateriale.

Det betyder ikke, at man aldrig kan skifte fra et materiale til et andet. Men det skal gøres i overensstemmelse med det oprindelige udtryk og med respekt for husets arkitektur.

I denne husrække er tagmaterialet forskelligt, men helheden er fastholdt fordi tagform og hældning stort set er ens

Tilbygningens tag fremstår med en markant anden profil end den oprindelige hovedbygning, hvilket bidrager til at boligen får et uharmonisk udtryk

Boligen har gennem renovering fået tilført udhæng på husets tag, hvilket går ud over gesimsen

Boligen har fået renoveret taget og den originale tagform uden udhæng er bibeholdt

Særlige udfordringer

Kviste og altaner

I forbindelse med at tage renoveres og loftrum inddrages til beboelse er behovet for opsætning af kviste, ovenlys og altaner steget markant. Især kvistene har stor betydning for, hvordan huset tager sig ud. En stor kvist på et lille landarbejderhus kan nemt tage magten fra de små og fine proportioner, som ellers er kendetegnet for den slags huse. Især på ældre bebyggelser bør man derfor være omhyggelig med opsætning af kviste og altaner. Også her er det vigtigt at tage hensyn til husets arkitektur og proportioner. Ofte kan to mindre kviste være langt mindre dominerende på en tagflade end én stor sammenhængende kvist.

Kvisten på boligen her ændrer den oprindelige bygnings udtryk

To eksempler på hvordan kviste fint kan tilpasses husets arkitektur

Kvisten indgår som en del af husets arkitektur

Særlige udfordringer

Til- og ombygninger

Til- og ombygninger kan helt ændre et hus fremtræden. Er tilbygningen tilpasset husets proportioner og materiale kan en tilbygning bidrage til at hæve husets arkitektoniske værdi. Et smukt bevaret hus kan dog miste sin arkitektoniske værdi, hvis tilbygningen fremstår i et helt andet formsprog end hovedbygningen, idet tilbygningen kan bidrage til en uharmonisk fremtræden. Derfor er det som udgangspunkt vigtigt, at en tilbygning fremstår i overensstemmelse med husets stilart, farver og materialer. Dog kan en tilbygning i et helt anderledes arkitektonisk formsprog tilføre huset nyt liv, såfremt tilbygningen er arkitektonisk afstemt med hovedbygningen.

Et hus kan ændre helt udtryk ved ombygninger. Ofte vil ombygninger omfatte større vinduespartier med henblik på at tilføre mere lys i husets rum. Såfremt de nye vinduer ikke afstemmes med husets øvrige proportioner, kan vinduerne bidrage til, at huset får en uharmonisk fremtræden.

For at bevare husets oprindelige arkitektoniske fremtræden mod gaden kan til- og ombygninger med fordel udføres på husets bagside. På den måde sikres og respekteres gadeforløbets struktur og arkitektoniske fremtræden som helhed.

Tilbygningen er udformet med et andet formsprog og andre materialer end hovedhuset

Tilbygningen har fået samme overflade og farve som huset

Ombygning og ny facadebeklædning skjuler den oprindelige facade

Særlige udfordringer

Udestuer, skure og garager

Det har stor betydning for oplevelsen af de enkelte bebyggelser, hvordan f.eks. udestuer, skure og garager på grunden er udformet. Et smukt bevaret hus kan således miste en stor del af sin værdi, hvis udestuen eller garagen ikke er tilpasset huset og på den måde virker fremmed på grunden. Selv små bygninger kan virke dominerende, hvis de ikke ses som en del af den samlede bebyggelse.

Det er vigtigt for helhedsindtrykket, at udestuer, skure og garager har en udformning, der er i overensstemmelse med husets stilart, farver og materialer.

Skurene er sammentænkt med rækkehusenes arkitektur

Fin pavillon fra Holtug placeret bag hovedhuset

Garagen er tilpasset huset, bl.a. med samme taghældning

Særlige udfordringer

Belægninger

Belægningen på byens gader og torve har stor betydning for, hvordan disse byrum opleves. Dette gælder også større arealer foran butikker, parkeringsarealer og lignende. Det er vigtigt, at renoveringer og etablering af nye pladser udføres, så de opleves som en del af byen og bliver et tilskud til byens rum. Den rette vejbelægning kan være med til at understrege et intimt gade-forløb og eksempelvis bidrage til at markere byens centrum. Renovering af veje bør derfor understøtte det bymiljø de indgår i. Overgangene fra vej til bolig samt indkørsler er ligeledes en væsentlig del af det samlede billede af byrummet. Særligt er overgangen fra vej til bolig vigtig i de intime gade-forløb; her kan et skift i belægningen på elegant vis markere overgangen fra offentlig til privat rum. Ved renovering af indkørsler bør der vælges en belægning, som spiller sammen med områdets vejbelægning. Dog kan indkørsler med fordel udformes med en mere grøn profil end vejbelægningen. Parkering optager en stor del af byens centre og enkelte steder henligger de som tomme og triste asfalterede arealer. Ved renovering af byens parkeringsarealer bør der være fokus på den sammenhæng som parkeringspladserne indgår i. Desuden vil et parkeringsareal ofte få tilført værdi med beplantning af solitære træer eller græsarmering.

En grusbelægning passer fint til landsbymiljøet

Bordursten og chaussésten bidrager til at formidle en lavere hastighed samt understrege byens handelscentrum

Chaussésten markerer overgangen mellem privat og offentligt område

Astfalt kan være praktisk, men bør suppleres med træer

Særlige udfordringer

Byudstyr

Byudstyr i form af bænke, borde, affaldsspande, målerskabe, lamper m.v. udgør byens møblement og bør altid være tilpasset den funktion og det sted det placeres. For at sikre ro og harmoni i gadebilledet bør byens udstyr samordnes og placeres, hvor de virker diskrete eller som en integreret del af byens rum.

Affaldsspanden er med sin placering på hjørnet meget synlig i gadebilledet

Helleanlæggene i landsbyen er diskrete og kan med beplantning give vejen et smukkere udtryk

Bænke og affaldsspande er omkranset af hække for at sikre intimitet på det åbne torv

Særlige udfordringer

Skilte og flag

Flere steder i byen er der brug for at markere enten butikker eller virksomheders eksistens. Dette gøres typisk ved hjælp af flag eller skilte. Smukke og velbevarede bymiljøer, som de findes i både havnebyen Rødvig og købstaden Store Heddinge er sårbare over for voldsom skiltning og flagning, som tager magten fra bygningen. Skal de fine facader og bevaringsværdige huse komme til deres ret, er det derfor nødvendigt at begrænse brugen af skilte. Reklameflag og pyloner er ofte meget dominerende, og bør ikke opstilles i hverken havnebyen, landsbyerne, kystbyen, stationsbyen eller købstadens byrum.

Skilte og flag kan let tage magten fra et smukt byggeri eller byrum

Reklameflag kan virke dominerende i byrummet

Reklamesøjler er med til at orientere, men kan let tage magten fra byrummet

Særlige udfordringer

Lokal afledning af regnvand

Klimaet er under forandring. Det betyder at der fremover vil komme flere voldsomme regnskyl og mere tørre somre. For at undgå overbelastning af kloaksystemet og sikre vand i de tørre perioder er det en god idé at overveje at nedsive regnvandet på egen grund. Der findes mange flotte og lette måder at gøre dette på, bl.a. ved hjælp af regnbede, faskiner m.v. En særlig effektiv måde er at sørge for, at vandet kommer tilbage til jorden og at undgå for store flader og indkørsler, belagt med fliser. Dette sikrer endvidere, at byernes grønne flader bevares.

Grønne tage på garager og nye bygninger bør afstemmes efter den bebyggelse de etableres på. F.eks. bør man undgå grønne tage på bevaringsværdige huse eller huse som ikke er født med denne form for tage.

Permeable belægninger som græs og grus sikrer at nedsivning af regnvand er muligt

Særlige udfordringer

Energirenovering

Stevns er en bæredygtig kommune. Derfor skal nyt byggeri udformes, så det opfylder de gældende krav om energiklasser m.v. I øjeblikket stilles der i alle nye lokalplaner krav om, at nybyggeri skal leve op til energiklasse 1. Det er vigtigt, at tiltag der sikrer et minimalt energiforbrug indtænkes i den enkelte bygnings arkitektur og stilart. Solorientering bør således være en parameter som indtænkes allerede i planlægningen af nyt byggeri. Solfangere, solceller m.v. bør således indarbejdes som en del af byggeriets arkitektur så tidligt i designprocessen som muligt. Energirenovering af bevaringsværdige huse er en stor udfordring som kræver, at der tages særlig hensyn til husets stilart og historie.

Solfangere kan være en rigtig god idé, men bør undgås på huse med høj bevaringsværdi

Her kan du læse mere

Hvis du skal til at bygge om, bygge til eller renovere dit hus, er det altid en god idé at undersøge lidt om husets historie og byggeskik inden du går igang. Det kan f.eks. være, at der er vedtaget en lokalplan for det område din bolig ligger i. En lokalplan kan indeholde bestemmelser om, hvordan man må bygge om og til.

Det kan også være, at du bor i en bevaringsværdig bygning. Det kræver særlig opmærksomhed og viden om, hvordan huset kan renoveres, så det ikke mister sin originalitet og kulturhistoriske værdi. På Kulturarvsstyrelsens hjemmeside kan man finde en oversigt over alle bevaringsværdige huse i kommunen.

Nedenfor er nævnt nogle steder, hvor det er muligt at hente information om både byggeskik og istandsættelse. Er du i tvivl om, hvordan du skal forholde dig til disse spørgsmål, eller om hvordan du søger kommunen om tilladelse til at bygge, så kontakt kommunen, som vil hjælpe dig videre med sagen.

KULTURARVSSTYRELSEN

På Kulturarvsstyrelsens hjemmeside ligger der links til en række hjemmesider om bevaringsværdige bygninger.

Her kan man også finde link til Kulturarvsstyrelsens database over bevaringsværdige bygninger.

Kulturarvsstyrelsens 'Information om bygningsbevaring', er et godt sted at starte. 'Information om bygningsbevaring' bygger på mange års erfaringer med traditionelle materialer og metoder, anvendt på de fredede og bevaringsværdige bygninger i Danmark. 'Information om bygningsbevaring' er skrevet af landets førende eksperter på området og repræsenterer de dokumenterede bedste tekniske løsninger for huset, og dermed også den bedste sikring af husets bevaringsværdier.

www.kulturarv.dk

CENTER FOR BYGNINGSBEVARING

Center for Bygningsbevaring giver gratis rådgivning i samarbejde med Bygningskultur 2015, der er et partnerskab mellem Kulturarvsstyrelsen og Realdania.

Rådgivningen er først og fremmest rettet mod kommunerne, men andre er også velkomne til at kontakte ekspertpanelet.

Spørgsmål skal rettes elektronisk via

www.bygningskultur2015.dk

BYGNINGSKULTUR DANMARK

En anbefalelsesværdig hjemmeside som rummer mange oplysninger om dansk bygningskultur og om hvordan man passer på den. På Bygningskultur Danmarks hjemmeside kan man bl.a. finde en oversigt over forskellige stilarter inden for dansk bygningskunst. Her er det også muligt at finde bøger om f.eks. bygningsbevaring og energirenovering af bevaringsværdige bygninger.

www.bygningskultur.dk

STEVNS KOMMUNEATLAS

Stevns Kommuneatlas, Byer og bygninger 2002, gælder for den tidligere Stevns Kommune. Atlasset indeholder registreringer af samtlige bygninger fra før 1940 med bevaringsværdier.

Her findes også en række fine beskrivelser af en række byer.

Atlasset er udgivet af Kulturarvsstyrelsen i samarbejde med den tidligere Stevns Kommune, 2002.

ANDEN LITTERATUR

Om byggeskik og vedligeholdelse, udgivet af Miljøministeriet, Fredningsstyrelsen 1983.

Denne publikation indeholder en række gode råd til, hvordan man vedligeholder gamle bygninger. Bogen er rigt illustreret.

